...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 94 (10462) | 1964 оной апрелиин 19, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Кремлиин Ехэ ордон соо

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущевой 70 наһа гүйсэһэнэй хүндэлэлдэ зорюулан, КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Кремлиин Ехэ ордоной Георгиевскэ зал соо апрелиин 17-до обед хээ.

КПСС-эй, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд, совет ороной партийна, гүрэнэй бусад ажал ябуулагшад, Никита Сергеевич Хрущевой түрэлхид, нииславэй олонитын, ажалшадай түлөөлэгшэд, бүхы союзна республикануудай түлөөлэгшэд Н. С. Хрущевой 70 наһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан Москвада гадаадын оронуудһаа хани ёһоор ерэһэн айлшад обед дээрэ байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо **А. И. Микоян** Н. С. Хрущевые халуунаар амаршалаа. Тэрэ Никита Сергеевичые амаршалха зуураа, Н. С. Хрущевой дүтын соратнигуудай, ЦК-гай Президиумэй гэшүүдэй, ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидадуудай, партиин Центральна Комитедэй секретарьнуудай амаршалгые уншаа.

Удаань КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюрогой Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо **А. П. Кириленко,** КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. Е. Шелест, Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь. Антонин Новотный, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Белоруссиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **К. Т. Мазуров,** Польшын Хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь **Владислав Гомулка** болон бусад үнэн зүрхэнэй амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

(ТАСС).

Н. С. ХРУЩЕВТО Ленинэй орден, „Алтан одон" медаль барюулагдаба

...прелиин 17-ной үглөөгүүр ...эй Центральна Комитедэй ... секретарь, СССР-эй Ми... ...үүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...С. Хрущевто Ленинэй орден, ...н одон» медаль барюулаг... Н. С. Хрущев Коммунис пар... Совет гүрэнэй үмэнэ онсо ...бьятай байһанайнгаа тү... ...үрэһөөр 70 наһа хүрэһэн... дашарамдуулан Советскэ ...й Геройн үндэр дээдэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Кремлиин Ехэ ордон соо шагнал хайрануудые барюулба.

Шагнал барюулгын үедэ Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд, СССР-эй министрнүүд, союзна республикануудай делегацинууд байлсаа.

Баяр ёһололдо хабаадагшад Никита Сергеевич Хрущевой Л. И. Брежневтэй хамта зал соо орожо ерэхэдэнь, үнэн сэдьхэлэй, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаба.

Нүхэр Л. И. Брежнев СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые соносхоо.

Удаалуулан СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ юбилярта хандан үгэ хэлэбэ.

Зал соо үни удаан альга ташалга нэжэгэнээ. Никита Сергеевичэй үбсүүндэ Социалис Ажалай Геройн гурбан одоной дээдэ тээ Советскэ Союзай Геройн «Алтан одон» яларба. Л. И. Брежнев хуушанай ород заншалай ёһоор Н. С. Хрущевые тэбэреэд, гурба дахин таалаба.

Никита Сергеевич правительствын дээдэ хайрада хүртэһэндөө, баяр ёһололдо хабаадагшадай үнэн зүрхэнэй, халуун үгөөр амаршалһанда сэдьхэлээ долгисон, микрофоной дэргэдэ ерэжэ үгэ хэлээ.

Нүхэр Н. С. Хрущевые тэрэнэй соратнигууд болон ханинар хүреэлбэ. Тэдэнэр Никита Сергеевичые халуунаар амаршалаад, олон удаан жэлнүүдтэ, зол жаргалтай ябахыень хүсэбэ.

(ТАСС).

...4 ОНОЙ АПРЕЛИИН 17-ДО КРЕМЛЬ СОО ШАГНАЛ ХАЙРАНУУДЫЕ БАРЮУЛГЫН ҮЕДЭ

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

...дэтэ нүхэдүүд, хүндэтэ ханинар!

...наһа хүрэһэнтэйм дашарамдуулан намда иимэ анхарал ...һанайнь түлөө партиин Центральна Комитедэй Прези... Центральна Комитедтэ, Верховно Соведэй Президиумдэ, ...рнүүдэй Соведтэ, бүхы парти болон совет арадта баяс... ...ргэхыемни зүбшөөгыт.

...үгэдын түлөө һайн даа. **(Нэрьемэ, үни удаан альга та-...)**

...баярайнь үдэр хүндэ хододоо олон юумэ авансаар хэлэ... ...гад хэһэнһээнь ехэ юумэ дурдадаг гээшэ бэзэ. Габэшье ...һэн хүндэ дан ехэ аванс үгэбэл, тэрэнэй түлөө хүсэд ...харюу абтангүй байшажа магад гэжэ хэлэхэ ёһотой бо-... **(Хүхюу шэмээтэй болоно).** Юундэб гэхэдэ, ойн баярайнь ...лэһэн бүхы юумые дүүрэн харюулхаар ехэ саг хүндэ ...ргүй.

...хэ би хүнгэлэлтэ гүйха байнаб, тиигээгүй һаамни: яһа-...дэлөө байнат, үшөө тэды шэнээн хүдэлгты гэжэ хэлэ-... **(Хүхюу шэмээтэй болоно).** Тиимэ хүсэлэн хэлэхэдэ ...аб даа, зүгөөр минии наһанда хүрөөдүй хүнүүд иимэ ...бэелүүлээд туршагты. **(Хүхюу шэмээтэй, нэрьемэ аль-...алган болоно).** Дан бэлэхэн бэшэ байха.

...дүүд, би иигэжэ хэлэхэ байнаб: энэ наһые гаталһан, 70 ...н хүндэ һургаад хэлэхэгүйб, тэдэнэр өөһэдөө ехэ дүй ...тэй болонхой. Харин энэ наһанда дүтэлжэ ябаһан нү-...бү айгты, аймшагтай юумэн үгы гэжэ хэлэхые хүсэхэ ...йнаб. **(Хүхюу шэмээтэй болоно, нэжэгэнэсэ альга таша-...)**

...үнэхөөрөө ажаллахые хүсөө һаа, ажаллажа шадахал ...Энэнь лэ шухала.

...им политическэ ажал ябуулагшадай үхэл заримдаа ...үхэлһөө түрүүн ерэдэг. Тиимэһээ политическэ ажал ...агшад ута наһа наһалха гэбэл, арад зоной аша туһада, ...н аша туһада коллективтэеэ хамта ажаллаха зэргэтэй. ...**мэ альга ташалга).**

...э юумэн хүнэй дура хүсэлһөө ходошье дулдыдадаггүй ...лэхэ ёһотой байнаб. Ажаллаха хүсэлтэй байбашье ...заримдаа бэе махабадай арга боломжонь тэрэ хүсэлэн-...лүүлхэ арга олгодоггүй байха юм. Гэхэ зуура тунхари-... хэрэггүй, харин хүсэл зоригоо гартаа бараад, тэрэнээ ...н, ажаллаха хэрэгтэй гэжэ дабтан хэлэхэ байнаб. ...**мэ, үни удаан альга ташалга).**

...амида байһандаа ажабайдалай жаргал эдлэдэг бэшэ,— ...амиды юумэн ажабайдаг бшуу,— харин ушар ёһо мэ-...р ажаһуухадаа, коллектив соо, коллективэй түлөө, арэ-...лөө тэмсэхэдээ, бодото жаргал эдлэдэг гээшэ. Энэмнайл ...жаргал, шагнал хайра болоно. **(Нэрьемэ альга ташал-...)**

...лектив соо ябажа ехэ зам гаталааб. 70 жэлдэ ажаһуу-...ашье ехэ зам гаталааб гэжэ хэлэхэ байнаб. 20—25-тай ...үедэм 70 наһан үүлэнэй саанахи огторгой шэнгеэр, зам-...й ниидэлгэһээ ехэ юумэ шэнгеэр һанагдадаг байһан ...**үхюу шэмээтэй болоно).**

...ажабайдалаараа, хуби заяагаараа хананги байнаб гэжэ хэ-... зүбшөөрыт. Гэхэ зуура, минии хуби заяан — юрын ...байха, би партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи сек-...арь, Советскэ Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүү-...р түрөөгүйб. Хүн, ажалша коллективэй гэшүүн, манай ...мэришэн ангиин, ажалшан арадай түлөөлэгшэдэй нэгэн ...минии ажаябадалай зам нилээд орёо юм.

...залуудаа ажабайдалай хэсүү шэрүүн университедүү-...ожэ гараха ушартай бологдоһон байгаа. Тэрэ үе сагай ...й эрхэ байдал ямар байһые мэдэнэт.

...парти дотор ургааб, намайе парти ургуулан хүмүүжүү-...нүхэдүүд! Зураглан хэлэбэл, ажабайдалай «гэшхүүрые» ...дэа шата алгад харайгаагүй, харин партиин даалга-... бүхы хэрэгүүдые дүүргэһээр ерээб. Партитай хамта ...ажэ ургаһан, урагшаа дабшаһандаа омогорходогби. ...ниитын ажабайдалай талаар түйлагдажа болохо дээдэ ...парти намайе дэбжүүлээ, энээнэйнь түлөө партидаа, ...халуун баяр баясхалан хүргэнэб. **(Нэрьемэ, үни удаан ...ташалга).**

...дүүд! Манай орон һайн һайхан, ехэ замаар ябажа ...һүүлэй үе тухай хэлэхэ болоо һаа, илангаяа 1953 он-...шо эхилһэн хубинь илангаяа шухала удхатай. Энэ үе ...партиин XX, XXII съезднүүд болоһон, партиин программа, ...далайсатайгаар коммунизм байгуулха программа, ма-...агуехэ багша, вождь Владимир Ильич Ленинэй захяа ...нуудые бодото дээрэнь бэелүүлжэ байгаа программа ...һан байна. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

...й партиин XX съездые һанана бэзэт. Энэ хадаа хүтэл-... жолоое эрид залан хубилгаха, нэгэ хүндэ шүтэн һү-гэдэлгын хойшолонгуудые зайсуулха, нэгэл ябаһан руутаа ябалгые болюулха, урагшаа дабшалгадаа зүб шэглэл бариха шухала болоһон харюусалгатай үе байгаа. Юрэнхыгөөр хэлэбэл, ябаһан руугаа ябалга—ехэ хүсэн. Тэрээние заһаруулхын тула манай дабшалтые шухала шэглэл руунь залан эмхидхэхын тула ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй. Эндэ Наукануудай академиин президент нүхэр Келдыш байлсана, инженернүүд байлсана. Хэрбээ ямар нэгэн юумэ тухай механикын талаар хүсэд тодо бэшээр хэлээ һаамни, эдэнэр намайе заһана бэзэ. зүгөөр политикын талаар эндүүрхэгүйб гэжэ һанаха байнаб.

Манай парти, манай арад зон нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэдэг үеын бэрхэшээлнүүдые дабаад, урагшаа найдамтайгаар дабшанхай. Энэ һүүлэй үе намайе омогорхуулна, энэ үе манай партида, манай арад зондо саглашагүй ехэ аша туһатай байгаа гэжэ тоолоноб. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

Партиин ажабайдалда, манай обществын ажабайдалда Ленинэй гол заабаринууд дахинаа хүсэд һэргээгдэн бэелүүлэгдээ, хорото хойшолонгууд усадхагдаа. Иимэ юумэ хирургическа хамааралгагүйгөөр хэгдээ гэжэ хэлэхэ байнаб. Медигүүдэй хэлээр хэлэбэл, эндэ терапия аргалаа. **(Хүхюу шэмээтэй болоно).** Би медик бэшэ байхаһаа гадна, мүн медицинскэ туһаламжа багаар хэрэглэдэг хүм. **(Хүхюу шэмээтэй болоно).** Медицинын талаар хүсэд тодо бэшээр хэлээ һаамни, медигүүд хүлисэнэ бэзэ. **(Хүхюу шэмээтэй, альга ташалга болоно).**

Һүүлэй үедэ манай парти, манай арад тон ехэ юумэ хээ. Оронаймнай экономико бүри ехээр бэхижээ, эрдэм наука болон соёл культура ехэ амжалтануудые түйлаа. Манай орон экономическа түгэлдэр хүсэ шадалтай байхаһаа гадна,— энэмнай обществын ажабайдалдахи шухалын шухала зүйл болоно,—мүн өөһэдынгөө амгалан ажалые хамгаалха эгээн оньһон нарин хэрэгсэлнүүдтэй болонхойбди. Нүхэдүүд, энэ хадаа манай социалис байгуулалтын тон бата бэхи байһанда, экономико, эрдэм наука болон соёл культураа хүгжөөхын тула арадай хүсэ, зохёон байгуулхы эршэ зоригые саашадань бадаруулха бүри ехэ этигэл найдабари олгоно. Бидэнэр ерээдүй тээшээ найдамтайгаар харанабди! **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Манай ороной хүсэ шадал улам бэхижэнэ, манай зэбсэгтэ хүсэнүүд Эхэ ороноо, социализмын түйлалтануудые найдамтайгаар хамгаална. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Энээн тухай хэлэхэдээ, дохёо татаха, походто уряалха гэнэ бэшэб, харин бидэнэр дохёо татахые, поход хэхээр һанаашалхые хүсэнэгүйбди. Гэхэ зуура, хододоо һэргэг байха, социалис түйлалтануудай хэлбэришэгүй бата байлгын түлөө хани нүхэсэлтэ бүхы социалис оронуудай харюусаха байбашье һаань, Советскэ Союзай даадаг харюусалга тухай һанаха ёһотойбди. Манай арад интернациональна уялгаяа омогорхолтойгоор, хүндэтэйгөөр дүүргэнэ. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Манай парти дэлхэйн бүхы оронуудай коммунис партинуудтай аха дүүгэй холбоогоо улам бэхижүүлээ, бэхижүүлхэ байха. Зарим партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй һандаргахы ябуулга хэбэшье һаань, нэгэдэлнай улам бэхижэхэ, һандаргахы ябуулга хэгшэдэй хэрэг буруу һүрэхэ байха. Юундэб гэхэдэ, иимэ ябуулгань ажабайдалһаа эшэ үндэһэгүй байна. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

Коммунизм яахадаа мүнөө сагай агууехэ хүсэн болооб гэхэдэ, коммунистнуудай программа хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай, бүхы ажалшан арадай ажабайдалай эрилтэнүүдтэ харюусана. Арад зон эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай, эб найрамдалай, һайн һайхан байдалай аша туһада революци хэхээ жагсан бододог бшуу.

Ажалшадай шухала эрилтэ хэрэглэмжые хараада абадаггүй, зохёон байгуулхы ажалаар батадхагдадаггүй хубхай хоохон үгэ хүүр — ямаршье удхагүй. Иимэ юумэнэй зэрэлгээн шэнги байдагые мэдэнэт. Би өөрынгөө наһан соо тала дайдаар нилээд ябаһан байхаб. Иимэ ушаршье болодог: ябахаш ябахаш, гэнтэ урдашни далай, гол мүрэн бии болоходол гэхэ, сэсэг набша һалбархадал гэхэ. Теэд улам саашаа дабшаха тума,—эдэ бүхы юумэн шамһаа холодоод, тэрээние хэзээшье хүсэхэгүйш. Иимэ юумые зэрэлгээн гэжэ нэрлэдэг. Хубхай хоохон үгэ хүүр — баһал тиимэ зэрэлгээн, мэхэ гохо болоно.

Бидэнэр марксистско-ленинскэ хараа шугамые ходо доо баримталдаг байгаабди, батаар баримталха байхабди. Өөһэдынгөө амжалтаар дэмы хүхингүй, харин тэмсэхэ ба урагшаа дабшаха ёһотойбди. Мүнөө мантай хүсэд нэгэ һаналтай бэшэ байгшадтай харилсаанай узуур таһалхагүй, харин дүтэлэлсэхэ ба үгэеэ ойлголсохо арга боломжо хододоо үлөөхэ хэрэгтэй. Теэд иимэ юумые гол хараа бодолой талаар буулта хэжэ бэшэ, харин марксистско-ленинскэ һургаалые зүбөөр тайлбарилһанай, ойлгуулһанай үндэһөөр түйлаха ёһотойбди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Мүнөө манайда парти болон арадай түгэс нэгэдэл мандангхай гэжэ ханангяар хэлэхые хүсэнэб. Пленумүүд, эдэбхитэдэй зүблөөнүүд, партийна суглаанууд болоо. Эдэмнай хаа хаанагүй нэгэн һаналай, бүри нягтаар жагсалгын, бата нэгэдэлэй оршон байдалда үнгэрбэ. Манай арад Ленинэй партитай хододоо хамта ябадаг, партимнай арад зонтоёо хододоо хамта ябадаг! **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Нүхэдүүд! Манай экономикын амжалтатайгаар хүгжэжэ байһан тухай хэлээ һэм. Теэд эрхим һайн юумэндэ заха гэжэ байдаггүй бшуу. Мүнөөдэр хэһэн юумээрээ зарим ушарта ханадаггүйбди. Энэмнай һайн мэдэрэл гээшэ. Юундэб гэхэдэ, сэдьхэлээ ханабал — дура хүсэл, эршэ зориг буурадаг, харин ханаагүй байхада—саашадаа хүгжэлгын, шэнэ аргануудые бэдэрхэ эрмэлзэл түрүүлдэг, баадхадаг байха юм. Бидэнэр Ленин багшын зааһан замаар найдамтай дабшанабди. **(Үни удаан альга ташалга).**

Хүдөө ажахыдамнай бэрхэшээлнүүд үшөөл бии гэжэ хэлэжэ магад. Жэшээлхэдэ, ган гасуур болоһон байгаа бшуу. Эдэ бэрхэшээлнүүд мэдээжэ, зайсуулагдамаар. Ган гасуур дээрэһээ тохёолдоһон бэрхэшээлнүүд бидэниие шангадхаа. Манай парти илангаяа хими хүгжөөлгын, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгын талаар шухала шиидхэбэринүүдые гаргаа.

Эдэ бүгэдэмнай хүдөө ажахыгаа, экономикын бусад һалбаринуудые ойрын сагта улам ехээр хүгжөөхэ арга бидэндэ олгоо. Мүнөө юун гол шухала болоод байнаб гэхэдэ, манай урда табигдаһан зорилгонуудые саг болзор соонь, һайнаар шиидхэхэ хэрэгтэ парти болон арадай хүсэ зорюулха хэрэгтэй.

Минии 70 наһа хүрэһэн үдэр таанад һайн һайхан үгэнүүдые хэлэбэт, ерээдүйдэ бүтээхэ юумын түлөө аванс үгэбэ гээшэт. Теэд эдэ бүгэдэ ганса намһаа дулдыдахагүй гэжэ хэлэхые хүсэхэ байнаб. Би коллектив соо хүдэлнэб. Бидэнэр хамтадаа ябуулга хэнэбди, тиимэл ушарһаа хүсэтэй байдагбди. Таанад — партийна, совет, профсоюзай, ажахын болон комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд байнат, танай ажал хүдэлмэриһөө ехэ юумэн дулдыдаха байна.

Бухы юумэеэ һайнаар, болзор соонь бүтээжэ, манай ангиин дайсадай нэгэ козыриень алдахуулаябди. Социалис орон хүдөө ажахын асуудалнуудые шиидхэхэ хабагүй гэжэ байжа тэдэ дайсад хашхаралдана.

Манай урда тон ехэшье һаа, хүндэтэй зорилгонууд табигданхай, эдэнээ амжалтатайгаар шиидхэхэмнай дамжаггүй. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Хүндэтэ нүхэдүүд, ханинар! Минии ажалые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө партиин Центральна Комитедтэ, Верховно Соведэй Президиумдэ, Советскэ правительствада, бүхы партида, манай арадта үшөө дахин үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэб. Эндэ суглараһан нүхэдтэ үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэнэб. Партиин, ороной, бүхы республикануудай хүтэлбэрилэгшэд эндэ байлсажа, минии 70 наһанай ойдо анхарал хандуулһаниинь намда ехэ аятай байна. Үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб! **(Үни удаан альга ташалга).**

Манай ленинскэ ниитэ хэрэгэй түлөө тэмсэхэбди! Намда танай үгэһэн авансые харюулхын тула оролдолго хүсэлэлгэ гаргаха байхаб. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

Н. С. Хрущев КПСС-эй XXII съездын делегадуудтай хөөрэлдэжэ байна. ТАСС-ай фотохронико.

ДЭЭДЭ ХАЙРАНУУД

Чехословакиин Социалис Республикын Президент А. Новотный, Румыниин Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. Маурер, Монгол Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, Германиин Демократическа Республикын Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ульбрихт, Болгариин Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, аха дүү оронуудай дээдэ хайрануудые нүхэр Н. С. Хрущевто апрелиин 17-до барюулаа.

Хайрануудые барюулгын ёһолол Кремлиин Ехэ ордоной Екатерининскэ зал соо болоо. КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнууд, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор, бусад тусхай тушаалта хүнүүд ёһолол дээрэ байлсаа.

(ТАСС).

Хани халуунаар амаршална, һайниие хүсэнэ

КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев гадаадын оронуудһаа ерэһэн айлшадтай, совет ажал ябуулагшадтай Кремль дотор өөрынгөө хүдэлмэрилдэг кабинет соо апрелиин 17-до уулзаа.

70 наһа гүйсэһэнтэйнь, Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан Н. С. Хрущевые иимэ делегацинууд үнэн зүрхэнһөө амаршалаа: БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Тодор Живков түрүүтэй Болгариин Арадай Республикын, Венгриин Хүдэлмэришэнэй социалис партиин Нэгэдэхи секретарь, Хүдэлмэришэн-таряашанай революционно правительствын түрүүлэгшэ Янош Кадар түрүүтэй Венгриин Арадай Республикын, Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Вальтер Ульбрихт түрүүтэй Германиин Демократическа Республикын, Монголой Арадай-революционно партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал түрүүтэй Монгол Арадай Республикын делегацинууд.

Москвада ерэһэн Польшын Арадай Республикын, Румыниин Арадай Республикын, Чехословакиин Социалис Республикын партийна, гүрэнэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад Кремльдэ, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевто апрелиин 17-до ерэжэ, 70 наһа гүйсэһэнтэйнь, Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан халуунаар амаршалаа.

Финляндиин президент Урхо Кекконен, Ганын президент Кваме Нкрумын өөрэйнь түлөөлэгшэ обороны министр Кофи Баако болон бусад гадаадын оронуудай түлөөлэгшэд 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевые амаршалһан байна.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын зүгһөө Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, тэрэнэй орлогшонор Н. С. Хрущевые Кремль дотор хүдэлмэрилдэг кабинет соонь амаршалаа.

Амаршалга хүргэһэнэйнь, һайниие хүсэһэнэйнь түлөө Н. С. Хрущев халуун баясхалан хүргэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бүлэг хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаа. Уулзалга хани халуунаар үнгэрһэн байна.

(ТАСС).

ҮГЛӨӨДЭР НАРАН СЭСЭГ ТАРИГДАЖА ДҮҮРГЭГДЭХЭНЬ

СЭЛЭН-ДҮҮМЭ. **(Телефоноор абтаба).** Манай совхозой механизаторнууд бултадаа поли дээрээ гаража, түлэг дундаа ажаллажа байнхай. 4 мянган гектар паар, намарай паар борнойлогдоо. Мүнөө совхозой хоёр агрегат аммиагай уһа, үшөө хоёр агрегат минеральна үтэгжүүлгэ (суперфосфат) хүрьһэндэ оруулжа захалаа. Һүүлэй мэдээгээр 210 гектарта аммиагай уһан, 211 гектарта суперфосфат оруулагдаа.

Энэ жэлдэ таряалан уһалха хэрэгтэ анхарагдана. Мүнөө уһа сасадаг машинаар 40 гектар поли уһалагдаба.

Һүүлэй дулаан үдэрнүүдтэ наран сэсэг тарижа захалаабди. Мүнөө 150 гектар тариганхай. Үглөөдэр 500 гектарта энэ ургамалые тариха түсэбөө дүүргэхэбди. Тиигээд хара таряа тарижа захалхамнай. Майн 1 хүрэтэр «Онохойская-4», «Скала» сортнуудай шэниисэ, хара таряа, горох таригдажа захадаа гараха. Зүгөөр «Селенгинская» сортын шэниисэ уһалагдадаг газарта майн хоёрдохи хахадта таригдахаар хараалагдана.

Саахарай свёкло, хартаабха ургуулха даабаритай хоёр звенонууд поли дээрээ наг шэбхэ зөөжэ, тэндээ тарааха минеральна үтэгжүүлгэеэ абажа байнхай.

В. Михайлов,
Сэлэнгын совхозой главна агроном.

КПСС-эй обкомдо

...һалагдадаг газарһаа баян ...хуряаха тэмсэлэй шиид-...үдэрнүүд боложо байна ...КПСС-эй обкомой бюро ...гаэбэ.

...бэшье һайрам тогтоохо, ...үүриин түхеэрэлгэнүүдые, ...бүлэдэг станцинуудые хэ-..., газар уһалха, респуб-... колхоз. совхозуудай та-...ада наг шэбхэ гаргаха, ...альна үтэгжүүлгэ оруул-...талаар биратай хүдэлмэри ...эгүй.

...һалгдадаг газарта хүдөө ...ын ургамалнуудые тари-...үргуулха звенонуудые за-... ажахынууд ёһын тэдыдэ ...эдэ гээд шалгалта хэхэдэ ...хойлогдобо.

...эжэ Зэдын управлениин ...унизм» колхоздо (түрүү-...нь нүхэр Мурхонов), ... (түрүүлэгшэнь нүхэр ...), Хяагтын управлениин ...а» колхоздо (түрүүлэг-... нүхэр Иванов) эмхидхэг-... звенонуудынь ажаллажа ...гүй, баян ургаса ургуул-... зорилгоор уһалагдадаг газартаа һүүлэй үдэрнүүд болотор ямаршье хүдэлмэри хээгүй байна бшуу.

БАЛГАШЬЕ УҺА МИИН АЛДАХАГҮЙ

Уһалагдадаг газар һайнаар хэрэглэдэг болохо тушаа КПСС-эй обкомой пленумэй тогтоолой дүүргэгдэжэ, таряалан, сабшалангые хабартаа уһалха һарын ямараар үнгэргэгдэжэ байһан тухай

Һайрамай уһа тогтоохо, уһалууриин түхеэрэлгэ, уһа бүлэдэг станцинуудые хэрэглэн, газараа уһалха таатай зохид үеые олон ажахынууд үнгэргэжэрхинэ. Энээнтэйнь эбсэжэ болохогүй гээд КПСС-эй обкомой бюро тоолоно.

Газар таряалан, илангаяа гаряалан шанаргүйгөөр, ямаршье бодомжогүйгөөр багаар, үгышье хадаа үнгэрмэ ехээр уһалжархиха баримтанууд дайралдана. Бураздаа, зурууд хобоонуудые дахуулан уһалха талаар дутагдалнууд бии. Урда урдын жэлнүүдэй алдуунуудые дабтажа, уһалагдадаг газарта нютагай, минеральна үтэгжүүлгэ оруулагданагүй.

Хүдөө ажахын продукци абаха, бэлдэхэ министерство, республикын уһанай ажахые эрхилдэг управлени, үйлэдбэриин управленинүүд болон хүдөөгэй парткомууд газарай хүрьһэндэ шииг нойто бариха һарые эмхидхэн үнгэргэхэ, таряалан, сабшалангые хабартаа уһалха хүдэлмэри ябуулха талаар муусa ажаллана. Энэ талаар ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, колхоз, совхозуудай партийна организациин секретарьнуудта шанга эрилтэ хэнэгүй, колхоз, совхозуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдэй ургаса абаха тухайдаа хайша хэрэгээр хандадаг баримтануудтай эбсэшоод, иимэ хүтэлбэрилэгшэдые партийна, гүрэнэй шанга харюусалгада хабаадуулнагүй.

КПСС-эй обкомой бюро иигэжэ ТОГТООГОО.

1. Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлдэхэ министерство, республикын уһанай ажахые эрхилдэг управлени, үйлэдбэриин управленинүүд, совхозой дирекцинүүд, колхозой правлениин түрүүлэгшэнэр, үйлэдбэриин управлениин парткомууд, колхоз, совхозууд уһалагдадаг газарта хэгдэхэ хүдэлмэриие саашадаа удаа-руулхагүй ёһотой гээд тэмдэглэгдэхэ. Тиигээд эдэнине иигэжэ уялгалха:

а) уһалагдадаг газарта баян ургаса ургуулхын зорилгоор тусхай бригада, звенонуудые бултыень ажаллуулха. Эдэ бригада, звенонуудта шухала хэрэгтэй трактор, прицепной машинануудынь, газар уһалха хэрэгсэлнүүдынь даалгажа үгэхэ.

Газар уһалалгые үдэр һүнигүй эмхидхэжэ, һүниндөө уһанай һаар талаар урдажа ошохо ябадалые тохёолдуулхагүй. Саг үргэлжэ хүдэлхэ звенонуудта хүсэд хүрэхөөр газар уһалагшадые эльгээхэ. Газар уһалагша 25 гектар таряалан, 50 гектар сабшалан даажа абаха ушартай.

б) эрхим шанартайгаар уһалха, ута бураздаануудые татажа, уһа сасажа уһалха дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ;

в) уһалагдадаг бүхы таряалан, сабшаланда хүрэхөөр нютагай, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха. Ерэхэ жэлэй ургасада намар хэрэглэхэеэ шэбхэ, шоройн органо-минеральна компостнуудые луговодуудай звенонуудай бэлдэхыень уялгалха;

г) уһалагдадаг сабшалангай газарые модо шулуунһаань сэбэрлэхэ, болдог солдог болошоһон, хүбхэнэй ургашаһан сабшалангай газар борнойлхо, дискэдэхэ хүдэлмэри үргэнөөр хэхэ;

д) түлбэриин талаар урмашуулхын, һүниндөө газар уһалагшадай ажал ёһотоор сэгнэхын түлөө түлбэриин талаар урмашуулха, нэмэлтэ хэмжээнүүдые зохёохо.

2. Таряалан, сабшаланда наг шэбхэ, үтэгжүүлгэ гаргаха, мүн газар уһалха хүдэлмэридэ оньһожоруулга нэбтэрүүлхэ ажалые республиканска «Сельхозтехникэ» нэгэдэл бэелүүлхэ гээд уялгалха.

3. Уһалалгын, үтэгжүүлгэ оруулгын хэр үнгэргэгдэжэ байһан тухай 5 үдэрэй үнгэрхэлөөр лэ тусхай мэдээсэл хүргэжэ байхаар Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлдэхэ министерствые, үйлэдбэриин управленинүүдэй начальнигуудые уялгалха.

4. Газар уһалха, таряалан болон сабшалан дээрэ аргал шэбхэ гаргаха хүдэлмэридэ комсомолшууд, хүдөөгэй бүхы залуушуулые үргэнөөр хабаадуулха, үндэр ургаса абахын түлөө социалис мүрысөө залуушуулай, комсомолшуудай бригаданууд, звенонуудай хоорондо үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ ВЛКСМ-эй Обком, үйлэдбэриин управленинүүдэй комсомолой комитедүүдые уялгалха.

Хүдөөгэй һургуулинуудта хабарай практикын үедэ ахалагша классуудай һурагшадые газар уһалха, аргал шэбхэ таряалан, сабшаланда гаргаха ажалда бултыень хабаадуулха гэжэ Гэгээрэлэй министерствые уялгалха. Колхоз, совхозуудта үндэр ургаса ургуулха хэрэгтэнь һайнаар туһалалсаһанайнь түлөө һургуулинуудые урмашуулха хэмжээнүүдые хараалхые тус министерствэдэ дурадхаха.

5. Республикын колхоз, совхозуудай уһалагдадаг газарта ямар ажалай хэгдэжэ байһаниие республикын партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй шалгахые уялгалха. Тиигээд энэ шухала хүдэлмэридэ харюусалгагүйгөөр хандагшадые партийна, гүрэнэй шанга харюусалгада хабаадуулха.

6. «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакциин уһалагдадаг газарта ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһаниие үргэнөөр бэшэхые уялгалха.

Бүхэдэлхэйн пролетариадай агууехэ багша Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр ерэн дүрбэн жэлэй ой һаяар гүйсэхэнь. Энэ ехэ һайндэрые гансахан совет арад бэшэ, мүн дэлхэйн орон бүхэнэй ажалша зон тэмдэглэхэ юм.

Манай эроной ниислэл хото Москвадахи В. И. Ленинэй музей дэ эдэ үдэрнүүдтэ үглөөнэй 11 часһаа үдэшын 7 болотор хүн зон ходол дүүрэн байдаг.

Музейн хори гаран залнууд соо манай Коммунис партиие, Совет гүрэниие үндэһэлэн байгуулагша Владимир Ильич Ленинэй бүхы ажабайдал, ажал ябуулгые эли тодоор харуулһан экспонадуудые. Ленин багшын бэшэһэн зохёолнуудые, хэрэглэжэ ябаһан өөрынь юумэнүүдые музейдэ ерэгшэд зүрхэеэ хүл гэн харанад. Ленин багшынгаа хэтэ мүнхэ һургаалые бэелүүлэн, совет арадай үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулжа байһан тухай, дэлхэйн социалис системын, уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй шэнэ шэнэ амжалта харуулһан экспонадуудтай танилсанабди.

Музейн нэгэ зал соонь Сибириин Шушенское тосхондохи юрын таряашанай модон гэрэй фото-зураг үлгөөтэй. Жаран дүрбэн жэлэй урда тээ, 1900 оной январиин 29-дэ, сүлэлгынгөө болзорой хүсэһэн үдэр Владимир Ильич Ленин Надежда Константиновна Крупскаятайгаа хамта энэ гэрһээ гаража, большевик партиие байгуулхаяа Россигаа бусаа һэн. Зүгөөр, холын энэ тосхондо байхадаа, В. И. Ленин манай Коммунис парти үндэһэлэн байгуулха тодорхой түсэб зохёогоо бэлэй.

В. И. Ленинэй түрэһэн үдэртэ

Тиихэдээ нюусаар гарадаг бүхэроссин политическэ газетые хилын саана байгуулжа, Россидахи социал-демократическа организацинуудтай нягта холбоотой боложо, марксистска парти эмхидхэхэ ёһотойбди гэжэ агууехэ багшамнай заагаа һэн.

Хоридохи зуун жэлэй эхиндэ, 1900 оной декабрь һарада нюусаар гарадаг «Искра» гэһэн бүхэроссин политическэ, марксистска газетын түрүүшын номер Лейпциг хотодо гараһан. Энэ номерынь музейдэ бии. Тэрээнэй түрүүшын хуудаһан дээрэнь «Ошонһоо дүлэн бадарха!» гэжэ Сибирь сүлэгдэһэн декабристнуудай А. С. Пушкинда эльгээһэн харюу cooһоонь абтаһан үгэнүүд хэблэгдэнхэй.

Үнэхөөрөөшье Владимир Ильич Ленинэй байгуулһан «Искра» газетэ Россида революционно марксистска партиие эмхидхэхэ хэрэгтэ агууехэ үүргэ дүүргээ. Музейн нэгэ стенддэ РСДРП-гэй II съездын делегадуудай дүрэ зурагууд харуулагдана. Съездын олонхи делегадууд гуша наһа хүрөөгүй байгаа бшуу. Эмхидхэгдэжэ байгаа большевик партиин ударидагша Владимир Ильич Ленин миил гушан гурбатай һэн. Петербургын хүдэлмэришэн-революционер Александр Васильевич Шотман 23-тай байгаа. Тиигэбэшье, В. И. Ленинтэй хамта марксистска партиие байгуулхын түлөө хүдэлмэришэн ангиин дунда зохихо ажал ябуулдаг, партийна хүдэлмэриин угаа ехэ дүй дүршэлтэй, тэрэ үеын элдэб хүндэ бэрхэшээлнүүдые эрэлхэг зоригтойгоор дабадаг, марксизмын дайсадтай эбсэшэгүй хатуу шангаар тэмсэдэг ёһотойл баатаршуул байгаа бшуу. Хоёрдохи съездэ Россин революционно залуушуулай нангин шэмэг болохо түрүүшүүл сугларжа, «Искра» газетын редакциин бэлдэһэн шэнэ түхэлэй марксистска партиин Программа, Устав баталан абажа, хүдэлмэришэн ангиин большевик партиие байгуулһан байна.

ИЛАЛТЫМНАЙ ТУГ

В. И. Ленинэй музейн залнууд соо түрэһэн бодолнууд

Музейн хэдэн залнууд соо В. И. Ленин ударидагшатай большевигүүдэй партиин Россида болоһон гурбан революцинуудай үедэ хэһэн баатарлиг тэмсэлэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанарые харуулһан экспонадууд ехэ һонирхолтой. Эндэ Владимир Ильич Ленинэй Сибириин революционно хүдэлөөн тухай бэшэһэн статьянуудтай зохёолнууд, Ленин редактортай байһан большевигүүдэй «Вперед», «Пролетарий», «Новая жизнь», «Социал-Демократ», «Правда» газетэнүүд. Сибириин хүдэлмэришэдэй революционно хүдэлөөе ударидаһан Ленинэй шабинар И. В. Бабушкинай, В. И. Курнатовскиин фото-зурагууд бии.

Сибирьтэ Совет засагай байгуулагдаһан саг болзорые эли тодоор харуулһан томо картын дэргэдэ олон студентнэр сугларанхай.

—Агууехэ Октябриин революци Красноярскда ноябриин 11-дэ, «Эрхүүдэ—декабриин 2-то, Дээдэ-Үдэдэ—1918 оной февралиин 5-да, Шэтэдэ—февралиин 16-да илаһан байнал,—гэжэ байгаад студентнүүд хөөрэлдэнэ.

Хариин интервенциин, граждан дайнай үедэ Совет республикые толгойлогшо В. И. Ленинэй Сибириие хамгаалха хэрэгтэ тон ехэ анхарал хандуулдаг байһыень гэршэлһэн документ музейдэ бии. Тэрэ сагта Сибириин томо томо городуудай партийна болон совет эмхи зургаануудта Владимир Ильич Ленин хэдэн телеграммануудые, бэшэгүүдые эльгээжэ, тусхай заабари үгэһэн байгаа. Жэшээнь, Красноярскда хоёр, Эрхүүдэ хоёр, Дээдэ-Үдэдэ нэгэ дахин В. И. Ленинэй заабари абтаһан байна. Дээдэ-Үдэдэ 1920 оной апрель соо Дальне-Восточно республикын ниислэл болоод байхадань лэ тус республикын правительствада В. И. Ленин тусхай заабари үгэһэн.

Мүн манай хүршэ монгол арадташье В. И. Ленин тон ехэ анхарал табидаг бэлэй. 1921 оной ноябриин эхеэр Владимир Ильич Монголой тусхай делегацитай уулзажа, удаань РСФСР Монгол арадай правительство хоёрой хоорондо хани барисаа байгуулха тухай хэлсээн баталагдаа юм. Тус уулзалгада хабаадаһан Монголой арадай-революционно партиие байгуулагша Сүхэ-Баатарай фото-зураг харанабди. 1922 оной март соо Сүхэ-Баатар дайшалхы Улаан тугай орденоор шагнагдаа һэн.

Социализм байгуулха В. И. Ленинэй түсэбые эли тодоор харуулһан документнүүд олон залнууд соо бии. В. И. Ленинэй һүүлшын статьянууд түбэйшье, нютаг бүрииншье газетэнүүдтэ 1922—1923 онуудта хэблэгдэдэг байһан. В. И. Ленинэй «Манай революци тухай», «Хайшан гээд Рабкриниие шэнэдхэн эмхидхэхэб» гэһэн статьянуудые толилһон Томскын «Красное знамя», Эрхүүгэй «Власть труда» газетэнүүд музейдэ хадагалаатай.

...Траурна зал. Хара хүбөөтэй улаан тугууд, элдэб үнгын амиды сэсэгүүд. Дүшэн жэлэй урда тээ бүхы дэлхэйн ажалша хүн зон, бүхы совет арад хэлэшэгүй агууехэ гашуудалда абтанги. «Ленинэй наһа бараһан тухай мэдээсэл,—гэжэ «Правда» газетэ бэшээ һэн,—Номгон океанай эрьеһээ эхилээд Ураал хүрэтэр. Хойто мүльһэн далайһаа Алтай, Монгол хүрэтэр, үргэн уужам Сибириин арад зониие гашуудуулба. Энэ мэдээсэл Сибириин холын бүхы нютагуудта, аймагууд болон тосхонуудта дуулдаа». Энэ зал соо манай республикын Сэлэн-Дүүмэ тосхоной ажалшадай 1924 оной январиин 24-дэ Москва хото эльгээһэн телеграммань байна. «Бидэнэр, Буряадай республикын Сэлэн-Дүүмэ тосхоной ажалшад, манай инаг дуратай вождь Владимир Ильич Ленинэй сагһаа урид наһа бараһан тухай мэдээсэл абаад, өөһэдынгөө гашуудалые Россин бүхы ажалшадай гашуудалтай нэгэдүүлнэбди,—гэжэ буряад малшад үнэн һанал бодолоо түрэл партидаа мэдүүлээ һэн.—Октябриин агууехэ илалтые нангинаар хамгаалдаг хүн бүхэнэй зүрхэндэ инаг Ильичэй дурасхаал хэзээдэ мүнхэ байхал».

Энэ үнгэрэгшэ дүшэн жэл соо Буряад орондомнай ямар ехэ хубилалта болоо гээшэб! Багша Ленинэйнгээ һургаалые бэелүүлэн, буряад араднай ород болон бусад аха дүү арадуудай туһаламжаар социалис индустриализаци хэжэ, хүдөө ажахыгаа хамтадхажа, культурна революци хэжэ, угаа богонихон болзор соо түрүү социалис республика болонхой, Совет гүрэнэй эгээл дээдэ шагнал болохо Ленинэй ордендо хүртэнхэй.

Үргэн уужам Сэлэнгын таладашье гайхалтай ехэ амжалта туйлагдаа. Дүшэн жэлэй урда тээ январиин хүйтэн үдэшэ бишыхан модон гэр соо керосин лаамын бүрүүлхэн гэрэлдэ холын Москва эльгээхэ гашуудалта телеграмма бэшэжэ һууһан буряад малшад, таряашадай хүбүүд, басагадынь, аша, гушанарынь мүнөө ямар ехэ эрдэм бэлигтэй, түрүү зонууд болоо гээшэб гэһэн омогорхолтой һанал бодол музейн зал... ябахадаа, дахин дахи...

Ленин багшынгаа на... гаалые наринаар сахи... шье, һуралсалдаашье... туйлаһан хүбүүд, басагад... дэмнай олон ха юм. Ган... социалис орондо ажал... һурахашье, амархашье... эрхэ хүн бүхэндэ олгог...

«СССР-эй долоон жэлэй... бөөр хараалагдаһан томо... нууд» гэһэн стенддэ Бу... АССР-эй мүнөө үеын шэн... гануудСэлэнгын цел... саарһанай комбинат, модо... хэлгын, модо болбосо... предприятинууд харуулаг...

Ингэжэ дүшэ гаран жэл... тээ В. И. Ленинэй үүсхэл... гуулагдаһан Буряадай авто... республикын ажалшадай ... музейдэ эли тодоор харуу... хай. Гансахан энэ жэшээ... Ленин багшын хэзээдэ... һургаалай агуу хүсые гэр...

Хоридохи зуун жэлэй... В. И. Ленинэй байгуулһан... нистнуудай парти мүнө... агууехэ хүсэн, бүхы хүн... тэндэ зол жаргалай зам... залуурша болонхой. Т... манай Ильичэй бадар... ошонһоо социализм, ком... байгуулгын улаан дүлэн... сэг дэлхэйн бүхы түби... соробхилон сасараа.

«Ленинизм—манай ... туг!»—гэжэ Улаан талмай... дэхи томо улаан байшан ... жо, дэлхэйн пролетариад... диин музейе хараһан хүн... зүрхэнһөө гүнзэгыгөөр эл...

Б. ДОНДО...

Москва, апрель.

Ленинэй аха тухай фильм

ВЛАДИМИР Ильич Ленинэй ахайн—революционно ажал ябуулгынгаа түлөө 1887 ондо хаанай сүүдэй шиидхэбэреэр саазалуулһан Александр Ульяновай—ажабайдал богонихоншье һаа, һайхан байһан юм. Л. Гориной, С. Семеновой сценариар Ленинградай научно-популярна фильмүүдэй киностудида режиссёр И. Левицкиин буулгаһан фильм энэ гайхамшаг хүн тухай хөөрэнэ.

Картинын авторнууд Александр Ульяновай эгэшэ — Анна Ульянова-Елизаровагай, Александрай хани Иосиф Лукашевичэй домог хөөрөөнүүдые, мүн баһа тодорхой материалнуудые, фото-зурагуудые хэрэглээ. Александр Ульяновай ажабайдалтай нягта холбоотой газарнуудаар буулгабаринууд хэгдээ.

...Эдир хүбүүн гаһар бэлигээрээ шалгардаг байба. Багшанарай соведэй шиидхэбэреэр Симбирскын гимнази дүүргэжэ гарагшада алтан медаль барюулагдаһан юм. Тиин Александр Петербургдахи императорай университедэй естественнэ факультедэй студент болобо. Ородой элитэ ехэ эрдэмтэдэй уншаһан лекцинүүдые шагнадаг, олон час соо лабораторидо номоо үзэдэг байгаа. Бэлигтэй бэрхэ студентын урда эрдэм ухаа шудалха үргэн зам нээгдэһэн. Зүгөөр түрэл арадайнгаа эрхэ сүлөөгүй, ядарал зоболонто байдалда ажаһуухыень харахадаа, энэ хүбүүн һанаа амар байжа шадаагүй. Өөртэнь лэ адли эрэлхэг зоригтой, үнэн сэхэ бүлэг залуу хүнүүдтэй хамта Ульянов эсэргүүсэн бодожо, хаанта хархис засагтай тэмсэхые шиидээ бэлэй. Зэбүүн муухай III Александр хааниие алабал, хэрэг бүтэхэ гэжэ һанадаг байба. Гэбэшье революционернүүдые полициинхид барижархёо.

Александр Ульяновай һүүлшынгээ үдэрнүүдые үнгэргэһэн Шлиссельбургын хэрэмэй камера, үлгэжэ алаха тухай хаанай сүүдэй хайрагүй шиидхэбэриин гаргагдаһан уйтай зэнхэгэр зал экран дээрэ харуулагдана. Россин түрмэнүүдэй һахюулшадые шоо үзэһэн, шобто хараһан хори наһатай революционерай һүүлшын үгэ соносонобди; түрэлхидтөө эльгээһэн һүүлшынь бэшэгэй энэрхы аад, гунигта мүрнүүдые уншанабди... Тэмсэлшэ хүнэй эршэ хүсэн түгэлдэр, һаруул һайхан образ харагшадай үмэнэ тобойн мүндэлнэ. Революционно тэмсэлдэ ондоо замаар ябаха хэрэгтэй гэжэ В. И. Ленин хэды тоолодогшье һаа, Александр ахаяа ехэл хүндэлдэг, тэрээндэ дуратай байһан гээд мэдэнэбди.

«Александр Ульянов» гэжэ бодото байдал харуулһан фильм хадаа эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай түлөө ами наһаяа алдаһан ород арадай гайхамшаг хүбүүдэй нэгэн тухай зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ хөөрөөн болоно.

(АПН).

БАЯН УРГАСА—МАНАЙ ГАРТА

Манай совхоз энэ жэлһээ эхилжэ уһалагдадаг таряалан болон сабшалангаа улам үргэдхэхэ гэһэн ехэ түсэб харааланхай. Энээн тухай урда тээнь яһала дурдагдаһан, бэлэгдэһэншье байна.

Теэд энэ ехэ хүдэлмэри бэелүүлжэ орохо хаһа саг түлэг дундаа оробо. Мүнөө заашье саг гээжэ болохогүй. Тиимэһээ дабдээрэ тарилгын хүдэлмэриин үшөө хүсэд шиидэшөогүй байһан дээрэһээ пилээд ехэ хүсэн таряалан, сабшалан уһалалга дээрэ, сабшалан һайжаруулгада табигдаад байна. Эгээ мүнөө манай бүхы 5 отделени дээгүүр 175 хүн, 23 трактор, 19 мори унаа энэ хэрэгтэ хабаадуулагданхай гээшэ.

һүүлшын мэдээгээр, һайрам хэрэглэн, 100 гаран гектар таряалан, 300 шахуу гектар сабшалан, 200 тухай гектар бэлшээри уһалагдаад байна. Гадна 120 гектар сабшалангай модо шулуун, элдэб буртаг зүйлнүүд сэбэрлэгдээ, 48 гектар газарай шуты бургааһан отолоогдоо. Тиихэдэ 305 гектар сабшалангай хурьһыень һайжаруулха, хүбхэнтэй тэмсэхэ зорилгоор борнойлогдоһон, дисковалагдаһан зэргэтэй.

Газар уһалалга, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри илангаяа Үнэгэтэйн 3-дахи (эрхилэгшэнь нүхэр И. К. Потёмкин), 2-дохи (эрхилэгшэнь нүхэр И. Я. Садовский) отделенинүүдтэ урагшатай һайнаар эмхидхэн ябуулагдана.

Хүрбэ голой, мүн тэндэһээ эхи абадаг Үнэгэтэйн, Боомой ехэ ханаабуудай һабануудай мүльһэнэй хүсэд хайлажа ходороогүй байһан дээрэһээ эдэ системэнүүдээр уһан урадхуулагдаадүй. Ингээд лэ һаяар эдэнэй эхинэй хаалтанууд нээгдэжэ, амидаралай уһан полинууд болон сабшалангай үрэжэлтэ хурьһые шиигнойтоор хангахань гээшэ. Эдэ ханаабуудаар ерэһэн уһа зүбөөр хэрэглэхэ талаар бэлэдхэлэй горитойхон хүдэлмэри мүнөө хэгдэжэ байһан зэргэтэй.

С. ПЕРЕДЕРНИН,
Онохойн совхозой директор.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлени.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын 1-дэхи отделениин механизаторнууд Василий Эрдынеев, Семен Шунков гэгшэд роторно машинаар минеральна үтэгжүүлгэ тарянанай поли дээрэ сасажа ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АДУУ ОЛОШОРУУЛХА ЯМАР АРГА БИИБ?

Эрдэмтын һанамжа

КАЗАХСТАН ба Киргизи, Яхадай, Буряадай, Башкирай, Тувын, Хальмагай АССР-нүүд, Алтайн хизаар, Доодо Поволжи, Оренбургын, Новосибирскын, Эрхүүгэй болон Шэтын областьнууд адуу олоор үсхэбэрилжэ, мяха ехээр абаха барагдашагүй арга боломжотой гэжэ СССР-эй Хүдөө ажахын министерство һая энэ асуудал хаража үзэхэдөө, онсо тэмдэглэһэн байна.

Энээнтэй дашарамдуулан, манай Буряадай республика дотор адуу үсхэбэрилхэ арга боломжонууд тухай, адуушадай ажалай түлөөһэ гуримшуулха асуудал тушаа өөрынгөө зарим тэды һанамжануудые эндэ тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб.

Манай республикын байдал дээрэһээ хаража үзэхэдэ, адуун һүрэгые тон бага гаргашатайгаар үсхэбэрилжэ, үнэгүй мяха ехээр абажа болохо арга бии. Азаргатай адуун гээшэ хүнэй гараар бэлэдхэгдэһэн тэжээл хэрэглэнгүй, түхэреэн жэл соо бэлшээридэ ябаад, ядамаргүй ондо орожо, хүхэ ногоон дээрэ гарахадаа, һайса таргалдаг. Ямаршье гүнзэгы саһые малтажа, тэндэ дараатай байһан хагда гаргажа эдеэлдэг мал шуу. Адуун хадаа хада хүбшын майла соорхойн, нуга болон намагтайшье газарай ногоо, хагда голоо гэжэ байгаагүй юм. Гадна адуун өөһэдөө бэлшээриеэ һэлгэн, хайшаашье ябажа байгаад, бэлшэжэ шадаха байна.

Адуун һүрэгые барихын тулада ямар нэгэн байра, элдэб түхеэрэлгэ огто хэрэггүйиь мэдээжэ. Адуу харууһалгада хүнэйшье ехэ хүсэн хэрэггүй бэнэ. Үхэр, хони, гахай үсхэбэрилгэ гэхэнэмнай энэ талаар һураггүй ондоо, ехэ гаргаша хэрэглэдэг һалбари ха юм даа.

Гэбэшье адуун һүрэг үсхэбэрилхэ талаар бии байгаа арга боломжонуудаа огто хэрэглэгдэнэгүй гэжэ хэлэмээр. Адуу үсхэбэрилжэ боломоор нютагуудшье манда олон. Имэл ушарһаа боложо республика доторнай адуунай мяхан тон багаар абтана бшуу. Тэрэнэй хэмжээн бүхы абтаһан мяханай 3—4 процент болодог. Адуунай мяха багаар абадаг болоһон ушар шалтагаан имагтал республика дотор энэ малай тоо толгойн жэлһээ жэлдэ ехээр үсөөрдэг, гүүнүүдэй ехээр хородог дээрэһээ болоно. Тэрэ мүртөө гүүнүүдэй хахадынь һубайрнадаг байна.

Хэдэн арбаад жэлдэ хүдэлһэн, дүй дүршэлөөр ехэ, бэрхэ адуушад бага түлөөһэ абадагһаа боложо энэ ажалаа хаяһаншье байха. Адуушан гээшэ юрын моришон бэшэ ха юм даа. Тиимэһээ зарим ажахынуудта адуун һүрэг муугаар харууһалагдана, тэдээндэ хайша хэрэгээр хандана.

АДУУШАДАЙ АЖАЛАЙ түлөөһэн тушаа, тэрэниие гуримшуулха тухай һүүлэй арбаад жэлэй туршада хэншье һаналаа табяагүй. Институдай эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэриин түсэб cooһоо адуун ажал шудалалга ороойдоо гаргагдашанхай. Нэгэшье эрдэмтэн энэ асуудалаар ямар нэгэн шэнжэлхы удхатай хүдэлмэри хэнэгүй. Адуу харууһалга ажахын тоосоондо табигдаагүй байһаар. Адуушаниие материальна талаарнь урмашуулха хэрэг унага абалгаһаа, тэдэниие түлжүүлгэһээ, адуугаа бүрин бүтэнөөр, тарганаар харууһалгаһаа, тэжээл бэлэдхэлгэ тэрэниие гаргашалгаһаа дулдыдахаар тодорхойлогдоогүй байдагынь гэмшэлтэй.

Теэд адуушанай ажал хүдэлмэри нилээд хүндэ, хөөрсэ ондоо шэнжэтэй байдаг. Тиимэ һэн туладань, тэрээндэнь тааруулжа ажалайнь түлөөһэ тогтообол зохид байгаа. Зунай, үбэлэй үедэ, мүн һүниин адуулга ондо ондоогоор сэгнэхэ шухала. Адуу һүниндөө маналга бүриншье харюусалгатай ажал гээшэ. Гэбэшье манай республикын колхоз, совхозууд адуушанда ажалайнь түлөөһые түлэхэдөө, гансал харууһа, мүн тоо толгойень хараада абадаг. Харин ажалайнь эсэсэй үрэ дүн хараада огто абтадаггүй байна бшуу.

Ушар имэһээ энээнһээ хойшо адуушан бүхэндэ барюулагдаха жэлэй даалгабари дотор түл абалга, тэрэнэй болон бусад залуу адуунай шэгнүүрээ нэмээлгэ, малдаа эдюулхэ тэжээл бэлдэлгэ дууһан тодорхойлогдоһон байха ёһотой. Тиихэтэй хамта адуу харууһалгые ажахын тоосоондо сүм оруулха хэрэгтэй. Адуушадай гол түлөөһые совхозуудта тарифна сеткын IV разрядаар, тиихэдэ октябриин 15-һаа апрелиин 15 болотор һүниин маналгые часаар аад, V разрядаар тоосоо һаа боломоор гэжэ һанагдана. Колхозуудта мүн лэ имэрхүүгээр тоосоходо хамаагүй. Зүгөөр нэгэ адуушан хэды адуу харууһалха ёһотойб гэһэн асуудал ажахы бүхэн өөһэдөө тодорхойлхо зэргэтэй.

Гадна жэлэйнгээ даалгабари дүүргэһэнэй, мүн үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө, тэжээлээ алмаһанай, малаа гарзалуулангүй ондо оруулһанайнь түлөө адуушадта нэмэлтэ түлөөһэ үгэдэг гурим бии болгохо шухала. Тарган мяхатай адуу худалдаһанайнь түлөө шагнал үгэхэдэ таарамаар. Жэшээнь, Казахстанда тарган адуу худалдахадань толгой бүхэнэйнь түлөө 10 түхэриг шагнал үгэдэг гуримтай.

АЖАХЫН ЖЭЛ тухай тогтохо хэрэгтэй. Адуу харууһалган дээрэ ажахын жэлые намар, үбэлжэлгын эхилхын урда тээ дүүргэбэл дээрэ. Тэрэ үедэ түл абалган ходорһон, унагад хуу түлжэһэн, эхэһээ таһалагдаһан, адууншье хүсэд таргалһан байдаг. Тэжээл бэлэдхэлгэ тэрэ үедэ мүн лэ дүүргэгдэдэг шуу. Ноябриин эхеэр малай үбэлжэлгын хаһа ородог. Энэл үедэ адуушадай хүдэлмэриин жэлэй дүн согсолходо, тоосооень

Захааминай аймагай «Байкал» колхоз мүнөө 650-яад адуутай болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Байкал» колхозой хүбшын бэлшээридэ адуулганда байһан бүлэг адуун һүрэг. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

таргахада таарамаар гэжэ һанагдана.

Адуун һүрэгые үдэр һүнигүй, үбэл зунгүй адуулха, хорёо хуһамаг соо заашье хаажа огто болохогүй. Үбэл хагданда бэлшэжэ үнгэрһэн адуун ногоон дээрэ гарахадаа түргөөр таргалдаг. Тиимэһээ зундаа, хүхэ ногооной үедэ адуугаа таргалуулхал гэжэ эрхэ бэшэ оролдохо зэргэтэй болоно. Адууе намарай һүни хорёо соо хаабал, абаһаар лэ һургаагаа гү, али ханын модо мэрэжэ байдаг шуу.

Адуун һүрэг адуулхада таарамжатай зохид газар дайда республика доторнай хэмгүй ехэ. Жэлһээ жэлдэ 500 мянган гектар сабшажа боломоор хадалан, мал адуулжа боломоор бэлшээри гүрэнэй фондын газар дээрэ хосоржо байдаг. Имэ газар илангаяа Яруунa, Баунт, Аха гэхэшэлэн аймагуудта ехэ бии. Тэдэ нютагуудта хони гү, али үхэр барихань бэрхэтэй, зүгөөр адуу тэндэ хэдэн мянгаадаар үдхэжэ боломоор.

Гэхэтэй хамта гансал тэдэ аймагуудта адуу үсхэбэрилхэ ёһотойбди гэгдэнэгүй. Мүнөө ажахы бүхэн адуун һүрэгтэй гээшэ. Бии байһан адуугаа ашаг шэмэ үтэсэтэйгөөр харууһалха хэрэгтэй болоно. Тиимэһээ гүүн бүхэнһөө унага абаха, нэгыешье һубайруулхагүй.

Энэ талаар Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениие абаад үзэебди. Эндэхи ажахынууд 8000 адуутай. Гэхэ зуура гүүнүүдынь тон үсөөн болошонхой. Тэрэ мүртөө хахадынь унагалдаггүй. Ингэжэ жэл бүхэндэ эндэхид адагынь хэдэ мянгаад унага үсөөнөөр абадаг.

Ингээд байхада ямар хэмжээ республика дотор бэелүүлэлтэйб?

НЭГДЭХЕЭР, колхоз, совхозуудай адуун һүрэгые ажахын тоосоондо оруулха хэрэгтэй. Адуу харууһалгые ажахын тоосоондо оруулха хэрэг бусад түрэлэй малайхида орходоо һураггүй сомор, ойлгосотойшье байха бшуу.

ХОЁРДОХЁОР, адуушадай абадаг гол салингай хажуугаар нэмэлтэ түлөөһэ бии болгохо. Тиихэдээ квартал бүхэндэ бэшэ, харин үбэлжэлгын дүүрээд байхада, түл абалгын дүнгөөр, мүн намар адуунай хүсэд таргалжа хүсэ ороһон үедэ, тэжээл бэлэдхэлгын дүн оруулан, ажахын жэлэй даалгабариин дүүргэлтые хараада абажа түлэдэг гурим тогтоохо шухала. Нэмэлтэ түлөөһэ мүнгөөршье, малааршье, али таараха руунь үгэхэдэ болохо.

ГУРБАДАХЯАР, ажахын... дүн адуу үсхэбэрилтэ дээрэ... дарна жэлдэ бэшэ, харин үй... риин циклын дүүрэһэн үеэр... тоохо.

Саашадань адуушадые сээ... хэндэ хэрэгтэй болохо хүбсаб... буу, һомоор таһалгаряагүй ха... байха, тэрэшэлэн тэдэниие... хорёошо нохойнуудтай болго... шэ тон шухалада тоологдоно.

Гадна адуунда бэлшээрии... саг үргэлжэ хэрэглэхээр ... үгэхэ. Тиигээгүй һаа, адуун... шээригүй үлэжэ болохо. Гүүн... орооной наһа хүсэһэн залуу... амяарынь бүлэг болгон хар... ха гээшэ ехэ удхатай. Манай... хи сагай эрхэ байдалда та... һайн үүлтэрэй азарганууда... хы бүхэн гүйсэд хангагданхай... ха зэргэтэй. Тиихэдээ 25 гүү... гэ азарга хүртэхөөр хубаарита... ха болоно.

Энэ мэтын, мүн бусадшье... ла хэмжээ ойрын сагта бэел... адуун һүрэгөө улам үдхэжэ, ... май мяха ехээр абадаг болох... лөө хам оролсое.

Д-Ж. УРТЮБ...
Буряадай хүдөө ажа...
институдай до...

Мэхэшэдэй харгы хэзээдэшье уйтан

Мал шахан таргалуулха Буряадай трестын, һү абажа буйлуулха Буряадай управлениин тоһоной заводуудай, Улаан-Үдын мяханай комбинадай зарим хүдэлмэрилэгшэд мал ажалай продуктнуудые тушаажа абахадаа, элдэб мэхэ гохо гаргадаг байгаа. Республикын Министрнүүдэй Совет энэ хуули буса аашыень һаяхан хаража үзэбэ.

Мал тушаажа абахадаа, һүүлдэ тоосооень хэхэдээ, зарим хүдэлмэрилэгшэдынь колхоз, совхозуудай түлөөлэгшэдые һэнгэргүй муухайгаар мэхэлдэг байба. Эшэгүүритэ эдэ баримтанууд Гүрэнэй инспекциин Буряадай управлениин хинагшадай шалгалта хэхэдэ тодорхойлогдоо. Гэхэ зуура, үшөө элирүүлэгдээгүй гэмтэ хэрэгүүд хэды шэнээн байгаа хаб? Зүгөөр колхоз, совхозуудай түлөөлэгшэдые элдэб аргаар мэхэлжэ, 1963 ондо 370 мянган түхэригыень даража абаһан байха юм.

Мал шахан таргалуулха Буряадай трестдэ мэдэлтэй совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд муу мэхэ гаргаха талаар илангаяа шалгарна. Ажахынуудһаа мал, шубуу тушаажа абахадаа, тусхай заршам заабаринуудые бүдүүлигээр хазагайруулна. Колхоз, совхозуудай мал тушаажа абахадаа, тарган хүшэтэйнүүдыень туранхай гээд, тоосооень зорюута буруу гаргаад, 1963 ондо тэдэниие 196 мянган түхэригөөр гарзатуулһаниинь баһныса баригдаа. Зэдын, Сутайн, Бүрдэнэй, Улаан-Үдын, Хёлгын, «Улаан Туяа», Бодоной совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд дура зоргоороо аашалдаг болошоо.

Мал шахан таргалуулха Зэдын совхозой директор нүхэр Григорьев, бухгалтерынь нүхэр Танхаев гэгшэд «дэмы табиһан дээһэн, һула табиһан һур» болошонхой. Юуб гэхэдэ, «Мир» колхозһоо, Торийн совхозһоо шахамал гахайнуудые тушаажа абахадаа, үргүүли туранхай гэжэ тоолоод, эдэ ажахынуудые 1630 түхэригэй гарзада оруулжархёо һэн. Үнгэрэгшэ жэлэй сентябрь, октябрь һарада Зэдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудһаа хонидые тушаан абахадаа, нооһонойнь түлөө үгтэхэ 16473 түхэригые даражархёод байгаа.

Улаан-Үдын мяханай комбинадайхид, хүдөө нютагуудта байрлаһан тусхай пунктнуудынь мал, шубуудые абахадаа, баһал эшэгүүритэй аашануудые гаргадаг байһаниинь тодоруулагдаба. Жэшээлбэл, тушаажа абаһан малайнгаа хүшэ шададые зорюута буруугаар тодорхойлоод, 32700 түхэриг мэхэлжэ абаһан байха юм.

Нэгэ имэ баримта дурдаябди. 1963 оной 8 һарын туршада мяханай комбинат тарган 4528 гахайнуудые, мяхалиг 15145 гахайнуудые тушаажа абаһан гээд данса саарһандань бэшээтэй. Харин тэдэнээ үүсэлээд, 6201 толгойень тарган байба гэжэ тамгалжархиһан байгаа бшуу. Ихэдээ ямар шэдитэ хубилалта болобо гээшэб гэмээр. 1673 гахай мяхалиг байһанаа тарган болошоо ха. Энэ мэтээр 1489 центнер мяхан тарган гээд тоологдошоһон болоно. Мүнгэн дээрэнь абажа харабал, тушаагшадые 20846 түхэригөөр гарзатуулжархёо. Имэ гэмтэ аашануудынь гэнтэ гараһан алдуу бэшэ, харин удаан сагай туршада бэелүүлэгдэжэ байһан гэмтэ хэрэг гэжэ сэгнэлтэй. Ингэжэ элдэб гарза хоролтоёо мэхэ гохоор олоһон мүнгөөрөө бүтүүлнэ, бүглэнэ бшуу.

Гүрэнэй инспекциин Буряадай управлениин хүдэлмэрилэгшэд имэ гэмтэ аашаяа болюулха тухайнь мяханай комбинадай дирекциин урда нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн байгаа. Гэбэшье мяханай комбинадай директор нүхэр Горобец элдэб аргаар эдэ гэмтэ аашануудаа сагааруулхые оролдоно.

һү тушаажа абаха, буйлуулха Буряадай управлениин тоһоной заводууд мүн лэ һү, сагаан эдеэ тушаажа абаха заабаринуудые тон бүдүүлигээр хазагайруулдаг байха юм. Гол түлэб һүнэй тоһолигые зорюута дээшэлүүлжэ, һү тушаагшадай тоосооень буруу хэжэ байһаниинь элирүүлэгдэбэ. Муу мэхэ гаргагшадай тоодо Кабанскын тоһоной заводойхид, Охин-Булагай, Торийн, Сэлэнгын тоһоной заводууд тодоржо гаранхай.

Колхоз, совхозуудые элдэб аргаар мэхэлхэ, заабариин ёһоор үгтэхэ мүнгыень зорюута даража абаха аашa яахадаа гаргагданаб? Уш... гэхэдэ, мал ажалай продук... тушаан абадаг организаци... приятинуудай зарим түлөөл... хэдэг имэ гэмтэ ёһоной хар... усадхаха гэжэ хүтэлбэрилэг... оролдоногүй. Саашадаа даш... хойрог зарим хүтэлбэрилэгша... үри зээлиеэ колхоз, совхо... мүнгөөр түлэжэ, һайнаар хүд... дэй тоодо орохые хүсэнэ ха... мнай ёһотой гэмтэ ябадал... бшуу.

Гадна Хүдөө ажахын про... абаха, бэлэдхэхэ министер... үйлэдбэриин зарим управлени... ажахынуудай зарим хүтэлбэ... шэд, мэргэжэлтэд хүдөө аж... продукци заабариин ёһоор ту... хэрэгтэ анхаралаа табинагүй... публикын, аймагуудай мүрдэ... органууд имэ гэмтэдтэй ш... тэмсэнэгүй. Тиигээдшье гүрэн... инспекциин Буряадай управлени... мэхэ гохо гаргагшадай ааши... люулха тухай бодото хэмжээ... даа абанагүй.

Элдэб мэхэ гохо гаргажа, ... хоз, совхозуудай продукци ту... хада мүнгэ зөөри убаршалга ... дуратай заримашуулые саа... тон шангаар хэһээгээ һаа, хуу... харюусалгада хабаадуулха ... яахаб?

А. БАШИН...
Гүрэнэй инспекциин Буря...
управлениин начальн...

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной апрелиин 19.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

СОЦИАЛИС ХУУЛИ ЁҺО НАРИНААР САХИХА

...ын Верховно Соведэй ...эй заседани һаяхан бэ... Баргажанай аймагай ажал... ...тануудай нютагай Сове... ...циалис хуули ёһоной яма... ...дажа байһан тухай асуу... ...ли хэлсэбэ.

...тороо социалис хуули ...сашадань бэхижүүлхэ ...Баргажанай аймгүйсэдком ...дэ зарим тэды хэмжээ... ...ала бэелүүлһэн байна. ...гурим сахиха, хубалза... ...тэ тэмсэхэ, үмсэдөө ...бариха тухай болон бу... ...алнууд нютагай Соведүү... ...нууд, тэдэнэй гүйсэдкомой ...нууд, хүдөөгэй эрхэтэдэй ...дээрэ урда урдынхиһаа ...зүбшэн хэлсэгдээ.

...ис хуули ёһо, ниитын гу... ...ха талаар саг үргэлжын ...шье эдэбхитэйгээр хү... ...оо. Тэдэнэй олонхинь нү... ...дэй, арадай дружинын ...һайжаруулха талаар ню... ...едүүдэй гүйсэдкомуудта ...һаламжа хүргэнэ.

...Баргажанай зарим ню... ...едүүд, тэдээнэй гүйсэдхэ... ...д болон эмхи зургаа... ...ажахын зургаануудай хү... ...шэд совет хуули гуримые ...улна. Жэшээнь, абтаһан ...ринүүдые хазагайруулһа... ...яла түлүүлхэ, заһан ...а хүдэлмэридэ хабаадуул... ...тогтоол абаһан байха ...имэ тогтоол гаргаха гээшэ ...һэмнай.

...абарые сахяагүйн түлөө ...й совхозой хүтэлбэри... ...һаалишадта, һүнай-то... ...рмэнүүдэй хүдэлмэрилэг... шэдтэ яла тохоһон байна. 190 гаран хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ажалда абтаһан тухай приказшье байхагүй. Харин тиихэдэ тэдэнэй олонхинь 2—3 жэлэй турша соо совхоздо хүдэлжэ байха юм. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадайнь 30 тухай процентнь ажалай книжкэгүй. Баһа рабочкомой түрүүлэгшын ямаршье зүбшөөлгүйгөөр зарим хүнүүдые совхозой директор ажалһаань гаргажархина.

Хүдөө ажахын артелиин Уставшье хазагайруулһан баримтанууд һулагүй үзэгдэнэ. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хамтын суглаанууд тон үсөөнөөр үнгэргэгдөө. Хэтэрхэдээ «мүнөө жэлэй июлиин 5-һаа эхилээд үбһэ тэжээл бэлдэлгын дүүрэтэр элдэб янзын сэнгэлгэ болон түрэ хурим хорихо» гэһэн бүдүүлиг тогтоол правлениинь заседани дээрэ баталан абтаа һэн.

Бууса шадарай газар бага болгохо, колхознитуудай үмсын малай тоо дахин хаража үзэхэ тухай колхоз бүхэнэй Уставта һүүлэй үедэ шэнэ хубилалтануудай оруулагдаһан болобошье, энэнь аймгүйсэдкомой бүридхэлдэ абтангүй орхигдошонхой.

Хэрбээ хуули ёһондо таарахагүй байгаа һаань, колхозой хамтын суглаанай гү, али правлениин заседаниин тогтоолые зогсоолгохо эрхээ сельскэ, сомоной Соведүүд бүрин гүйсэдөөр бэелүүлнэгүй.

Аймсоведэй гүйсэдком захиргаанай комиссинүүдэй хүдэлмэриие ёһоор хинан шалганагүй, хуули ёһо хазагайруулхадань ямаршье хэмжээ абанагүй. Тэрэшэлэн дурсагдаһан комисси һаргылэмжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулна, олониитэтэй бата бэхи холбоо барисаа байгуулнагүй.

Нютагай Соведүүд, тэдэнэй гүйсэдкомууд демократиин ёһо гуримуудые бүрин сахинагүй. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай болон Баян-Голой сомоной Соведүүд сессинүүдээ саг болзор соонь зарланагүй. Мүн заседанинуудаашье удаан саг соо хэдэггүй байха юм.

Баргажанай аймагта иимэ баримтануудай тохёолдоһон ушар юу гэршэлнэб гэхэдэ, нютагай Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдкомуудай абаһан тогтоолнуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй захиралта-приказуудай дүүргэлтые аймагай Соведэй гүйсэдком тон һулаар шалгадаг байна. Нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд хуули журамые ёһоор мэдэнэгүй. Нютагай Соведүүдэй ажал хүдэлмэридэ социалис хуули ёһоной ямараар бэелүүлэгдэжэ байһые аймагай прокуратурашье һулаар хинана.

Хуули ёһондо харша, таарамжагүйгөөр гаргагдаһан тогтоолнуудаа нютагайнь Соведүүдэй болюулха тушаа Баргажанай аймгүйсэдкомой тусхай хэмжээ абахыень Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум уялгалба. Тэрэшэлэн нютагай Соведүүдэй ажал ябуулгые саашадаа улам нарин нягтаар шалгажа байхыень, хүдөө ажахын артелиин Уставта оруулагдаһан хубилалтануудые һарын болзор соо шалгажа, бүридхэлдэ абахыень дурадхаба.

Мүн хуули ёһые колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ямараар сахижа, бэелүүлжэ байһые республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха бэлэдхэхэ министерство улам наринаар хинаха ёһотой гээд Верховно Соведэй Президиум онсолон тэмдэглээ.

Энээнтэй дашарамдуулан, ажал тухай хуулинуудые, хүдөө ажахын техникэ зүбөөр хэрэглэхэ, колхоз, совхозуудта газар ашаглаха, ниитын гурим сахиха, үмсэдөө хэды мал бариха, нүхэдэй сүүдүүдэй юу хэхэ тухай асуудалнуудые аймагай болон нютагай Соведүүдэй гүсэдкомууд сессинүүд, заседанинууд дээрэ хододоо хаража байха ёһотой гэжэ дурадхагдаа.

Социалис хуули ёһо болон ниитын гурим сахиха талаар саг үргэлжын комиссинүүдэй үүргэ дээшэлүүлэгдэхэ, Соведүүдэй хүдэлмэридэ социалис демократиин ёһо журамууд нангинаар сахигдаха ушартай.

* * *

Гадна аймагай, районой болон городской Соведүүдэй гүйсэдкомуудай дэргэдэхи захиргаанай комиссинуудай ажал ябуулгада бии байгаа горитой дутагдалнууд тухай республикын прокурор нүхэр Б. Ц. Цыденжаповай мэдээсэлые БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиум зүбшэн хэлсэбэ. Энэ асуудалаар тусхай тогтоол баталагдан абтаа.

ЛИТВАГАЙ ССР. Шяуляйн заводууд, фабриканууд болон предприятинуудта хара болон үнгэтэ металл хадагалалгые болон гаргашалгые хинаха ябадалые шалгажа эхилээ. Энэ хүдэлмэридэ 700 мэргэжэлтэ. партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха, мүн «Комсомольско прожекторэй» 64 бүлэг хабаадана. Партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэгэй гэшүүд шалгалтын Шяуляйн заһабарилгын-механическа заводһоо эхилһэн байна. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): бүлэгэй түрүүлэгшэ Дануте Жельвене, заводой мастер Эдмундас Опульскис, технолог Владас Лескаускас бэлэн болгогдоһон продукциин ямараар хадагалагдадаг байһые шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Хэрэгынь урагшатай, наймаалагшад урматай

...шадай улам ургажа ...эрилтые дүүрэн хангаха наймаанай эмхи зур... ...дай хүдэлмэрилэгшэ... ...гин уялга мүн. Хүсэ ...үүсхэл оролдолго, бэ... ...абаряа бүримүһэн эл... ...ажаллахадал үрэ га... ...а юм даа.

...хэрэгээ, бодото үүр... ...эл иимээр ойлгожо, хү... ...дөө бүхы сэдьхэл зүр... ...ина гэжэ Ц. Б. Будае... ...хүтэлбэрилдэг Заганай рабкоопой коллектив ту... ...алхада болохо байна. ...ой 16 магазин, авто... ...толово Бэшүүрэй сов... ...хүдэлмэришэдые, 9 тос... ...ай ажаһуугшадые бүхы ...эй элдэб эд бараагаар, ...олой зүйлнүүдээр хан... ...юм. Эд хэрэглэгшэдтэй нягта холбоо байгуулан, эрилтыень мэдэжэ абаад, саг соонь хэрэгтэй бараа асаржа наймаалдаг, нүүдэл наймаа холын фермэ, отарануудаар эмхидхэдэг, ажалдаа түрүү арга хэрэглэдэг, яармагуудые эмхидхэдэг байна. Һаяшаг Шэбэртэ тосхондо наймаалагшагүй магазин нээгдэжэ, зоной талаһаа һайшаагдаа гээшэ. Һүүлэй үедэ рабкооп соо үри шэри гаргаха ябадал усадхагдаа. Эдэ бүгэдэһөө дулдыдажа, коллективэй ажал хэрэг ехэл урагшатай ябана.

Эд бараа худалдаха, хүдөө ажахын продуктнуудые зонһоо бэлэдхэхэ 1963 оной түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ, Буркоопсоюзай болон обкомсоюзай Хүндэлэлэй грамотада коллективээрээ хүртэһэн юм. Мүнөө жэлэй нэгэдэхи кварталда эд бараа наймаалха түсэбөө 130 процент дүүргэжэ, Мухар-Шэбэрэйнгээ райсоюз соо түрүү зэргэдэ гараа. И. Г. Ивановой эрхилдэг № 8 магазин наймаанайнгаа түсэб 125 процент, бэлэдхэлэй түсэб 137 процент дүүргэжэ, рабкооп соогоо түрүүлэн, дамжуулгын вымпелдэ, үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэбэ.

Хабарай тарилга дээрэ хүдэлхэ механизаторнуудай эрилтые эрхимээр хангаха хэмжээнүүдые хараалаад, бэелүүлхэеэ бэлдэжэ байна. 1964 онойнгоо социалис уялга нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхээр рабкоопой коллектив эрид шиидэнги, дүүргэхэшье.

Д. Ц. ТОГОШИЕВ.

...5 мянган түхэригэй бэлэг

...та-Нуурай про... ...о-үйлэдбэриин предприятинууд ...түсэб, абаһан ...уялгануудаа ...түрэтэйгөөр ...түлөө тэмсэ... ...а. Тус зонын ...тинуудта шэнэ ...дүй дүршэл ...лхэ, үйлэдбэ... ...оньһожоруулха, ...ай эдэбхи үүсхэл дэмжэхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдажа байдаг.

Долоон жэлэй зургаадахи жэлэй түсэб амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө оролдожо байһан хүдэлмэришэд валовой продукци гаргаха 1-дэхи кварталай түсэбые 103,7 процент дүүргээ һэн. Түсэбһөө гадуур 195,6 мянган түхэригэй продукци үгтөө.

Галуута-Нуурай шахтоуправлени, ТЭЦ, оёдолой фабрика предприятинуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, бусадта эрхим жэшээ харуулна.

Д. ЖАМБАЛОВ.

«СЕВЕР-16» ЭКСПЕДИЦИ

...широтагай агаар шэн... 1964 оной шэнэ, тоогоо... ...дахи экспедици эхилээ. ...э олонхи хүнүүд тэрэ... «Север-16» гэжэ нэрлэнэ. ...а Арктикые шэнжэлгын ...дэхи авиационно хүдэл... ...лисын талаар эгээн ехэ ...ни: тэрэнэй агаарай за... ...утань 30.000 гаран ки... ...болоно.

..., ЛИ-2 самолёдуудта, ...ертолёдуудта саг зуурын ...азанууд урдадаг мүльһэн ...гуулагдаха; эрдэмтэд бо... ...торнууд тэндэ ажаллаха, ...а юм. АН-12 маркын са... ...та түлишөөр, зэр зэмсэ... ...эл хэрэгсэлээр хангаха. ...удай далай дээрэ иимэ ...удай нэгэн хүдэлжэ эхи... ...тай уларилай таатай зо... ...оходонь, ондоо тээгүүр... ...анууд байгуулагдаха.

...одой полярна лётчигууд ...» гэжэ урдажа ябадаг ...нүүлгэн гаргаха, ...» гэжэ станциинхидые ...лтахэ, мүн баһа «Север... ...ис-13» гэжэ шэнэ стан... ...үүлха юм.

...станцинууд Газар дайда... ...мянгаад модоной зайда ..., ИЛ-14 маркын тусхай ...тэй самолёдуудаар тии... ...гэ хэгдэхэ. Мүнөө ур... ...дэг станцинууд шадар ...мульһэ бэдэрхэ хүдэлмэ... ...байнхай. Танигдаагүй ...гүүр юрын самолёдуу... ...тикын гүн руу ниидэл... ...тула ехэ мэргэжэл ша... ...эрэлхэг зориг, сүлхэ тэ... ...лётчигуудһаа эригдэнэ. ...аад бэрхэшээлтэ рейсүү... ...э хэрэгтэй.

...13» гэдэг урдажа ябадаг ...станци Шмидтын хушуунһаа (Чукоткодо) хойшоо долоон зуун модоной зайда байгуулагдаха юм. Энэ станциин коллектив апрелиин эхеэр Арктика руу ниидэхэ, үнинэй полярник Вячеслав Рогачёв тэрэниие толгойлхо. Станциин байгуулагдаха үргэлжэ мульһэтэй талмай бэдэрэлгэ мартын эсэс багта эхилхэ байна. Полярна лётчигууд ИЛ-14 самолёдоор «СП-13» гэжэ станци руу жара тухай рейс хэхэ.

«Север-16» экспедициин хүдэлмэрилхэ үедэ полярна лётчигууд Арктикадахи геологическа партинуудые агаарай транспортаар хангаха, мульһэтэн хүрэдэг бүхы далайнуудта шэнжэлгэ хэхэ юм.

Хэрбээ поршеньто авиациин лётчигуудай эршэтэ ажалаа үшөө эхилээдүйшье һаань, АН-12 болон ИЛ-18 гэжэ турбовинтовой самолёдуудай экипажнууд Москваһаа, Ленинградһаа Арктикадахи тусхайта газар хүрэтэрнь экспедициин ашаануудые шэрэжэ түгэсхэхэнь.

Хэдэн арбаад экипажнууд — дүй дүршэлтэй, ниидэлгэнүүдэй һургуули гараһан залуу хүдэлмэрилэгшэдэй экипажнууд—дээдэ широтагай экспедицидэ хабаадалсахань. Мэдээжэ полярна лётчигууд, Советскэ Союзай Геройнууд Виталий Масленников, Константин Михаленко, Николай Самусев, Федор Шатров гэгшэд тэдэнэй дунда бии.

Лётчигууд урдажа ябаа мульһэн дээрэ мянгаад гара дахин бууха, олон хүнүүдые, хэдэ мянгаад тонно элдэб ашаануудые айхабтар холо зайда зөөхэ юм.

Арктикын дээдэ широтануудта эмхидхэгдэһэн агаарай шэнэ экспедици май һарын хоёрдохи хахадта дүүрэхэ.

Михаил ФИЛИПЕНИН.

(АПН).

ШЭНЭ ХҮСЭНЭЙ ҮҮДЭНДЭ

Н. ДАМДИНОВ

15 жэлэй саана, 1949 оной апрелиин наратай сэлмэг үглөөгүүр Парижда эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдэй Бүхэдэлхэйн I конгресс хүдэлмэреэ эхилээ һэн. Тус конгрессые Франциин суута физик, Нобелиин шангай лауреат, коммунист Фредерик Жолио-Кюри нээбэ. Жэл болоод, 1950 ондо Стокгольмдо зарлагдаһан Бүхэдэлхэйн конгрессэй Пленум дээрэ атомай зэбсэг хорихо гэһэн уряал тунхаглагдажа, Жолио-Кюри энэ уряал доро түрүүшын хүн гараа табяа һэн.

Энэ суута эрдэмтэн тухай нэгэ бүлэгые Николай Дамдиновай «Танилсая, атом!» гэжэ шэнэ номһоо абажа, эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдэй Бүхэдэлхэйн I конгрессэй 15 жэлэй ойдо зорюулан толилнобди.

Энэ зохёол соогоо бидэнэр физикын формулонууд тухай бэшэ, харин хүнүүд тухай, физикын хүгжэлтэдэ эршэ оруулһан онсо һонор ухаатан тухай хэлэнэ гээшэбди. Атомай физикэ тухай хөөрэлдэхэдөө, Франциин коммунист-эрдэмтэн, агууехэ Фредерик Жолио-Кюри ба тэрэнэй һамган Ирен Жолио-Кюри хоёр тухай хэлэнгүй гаража огто болохогүй.

30-аад оной эхеэр залуухан француз эрдэмтэн Фредерик Жолио-Кюригэй нэрэ соло түргэнөөр өөдөө мандажа эхилээ һэн. Түрүүшын бүлэгүүд сооһоомнай уншагшадта һайн мэдээжэ болоһон суута Пьер Кюригэй 1906 ондо тон харатайгаар, гэнтын ушарһаа хосорходо, тэрэ наһа барагша физигэй ерээдүйн хүрьгэн хүбүүн, Фредерик Жолио, оройхоноол зургаатай үхибүүн, Парижай XVI округто ургажа ябаа. Фредерик Жолио шадалтай наймаашан хүнэй бүлэдэ түрөө һэн. Эсэгэнь, Анри Жолио, залуудаа Парижска Коммунын баррикаданууд дээрэ гартаа буу барижа тэмсэһэн байгаа. Коммунын дарагдахада, тэрэ хүн Бельги уруу тэрьедэжэ гараад, амнистиин (хамаг гэмтэндэ үгтэһэн хүлисэлэй) соносхогдотор тэндээ һууһан юм. Парижда бусаһанайнгаа һүүлдэ хэдышье шадалтай хүн болоо һаа, Анри Жолио үг гарбалаа мартадаггүй һэн. Бишыхан Фредээ абаад, нютагайнгаа танилнуудаар айлшалхадань, хүбүүн ехэ дуратай байдаг һэн. «Эндэ, Франциин зүүн зүгэй хүдэлмэришэдэй дунда оромсоороо, эсэгэмни залуугайнгаа абари түхөө һэргээжэ, тад ондоо болошодог бэлэй. Сэдьхэлээрээ пролетари зандаа үлөө юм байна гэжэ тиихэдэнь таажа мэдэдэг һэмби», — гэжэ хожомынь Фредерик Жолио-Кюри хэлээ һэн. Бага наһандаа коммунар эсэгынгээ хөөрөөнүүдые зүрхэндөө шагнажа абаһан Фредерик Жолио-Кюригэй хожомоо өөрөө коммунист болоһониинь ихэлээрээ дан ехэ гайхалтай бэшэ шэнгеэр һанагдадаг.

Һургуулида орохоһоо хойшо Фредерик элдэбын химическэ туршалгануудые хэдэг шуналтай болошобо. Зүһэ бүриин амһартанууд, шабын түмэрнүүд, кислотагаар галдуулһан зүйлнүүд эдир Жолиогой таһалга соо эмхи гуримаа оложо ядан, табигдаатай харгадана. Ханадань—Пьер Кюри Мария Кюри хоёрой лаборатори соогоо ажаллажа байһан дүрэ үлгөөтэй. Энээниие Фред журналһаа хайшалжа абаад, һүзэгшэ хүнүүдэй бурханаа тахидагтал буландаа табиба ха юм. «Үшөө үхибүүн байхадаа, Пьер Мария Кюри хоёрой радий яажа анха түрүүн илган абаһан тухайнь айхабтар һонин мэдээсэл журналнууд соо уншаһан байнаб,—гэжэ Фредерик Жолио-Кюри хожомынь хөөрөө һэн. —...Эдэ хоёр эрдэмтэдэй дүрые хайшалжа абаад, химическэ кабинет болошоһон өөрынгөө таһалга соо үлгэһэнөө һайн һанагшаб».

1920 ондо хори наһатай Фредерик Париждахи физикэ, химиин һургуулида ороо. Пьер Кюригэй шаби байһан, Франциин алдарта физик Поль Ланжевенэй ударидалга доро дүрбэн жэл һуража, Фредерик Жолио энэ һургууляа эрхимэй тоодо дүүргэбэ. Саашанхи замынь хоёр тээшээ һалаатаад байба: нэгэн гээ һаа, томо үйлэдбэриин заводуудта ошожо инженерээр хүдэлхэ, үгы гэбэл, шэнжэлхы мэргэжэл шэлэжэ, эрдэмтэ физигэй харгыгаар урагшаа дабшаха. Нилээд бодожо үзэһэнэй һүүлдэ Фредерик Жолио хоёрдохи (ехэл зүб!) замыень шэлэжэ, Поль Ланжевенэй дэмжэлгээр лаборантын хүдэлмэридэ абтаа. Теэд, хэндэ, хэнэй лаборантаар абтаба гэжэ һананабта?! Фредерик Жолио нээрээл зол заяатай одон доро түрэһэн байгаа хал даа: эдир наһанайнь бурхан, Франци Польшо хоёрой алдар соло, эхэнэр түрэлтэн сооһоо эгээн түрүүн Нобелиин шанда хүртэһэн Мария Кюри залуу физигые өөрынгөө лаборантаар абахаһаа арсабагүйл! Тиин, хорин табатай инженер Фредерик Жолио нэгэ һайхан үдэр Мария Кюригэй хүтэлбэрилдэг Радиин институдай үүдые татажа ороо һэн. «Буурал үһэтэй, хурса һэргэлэн нюдэтэй тэрэ бишыхан эхэнэрые эгээ мүнөө хаража байһан мэтээр һананам. Тэрэнэй урда би сэрэгэй хубсаһаар һуужа һуубаб (тэрэ үедэ би газуудһаа бэеэ аршалхын взводто сэрэгэй алба гаража байгааб). Ээл тээлээр зорилго тухайгаа минии хэлэһые шагнаад, тэрэ эхэнэр гэнтэ асууба: «Үглөөдэртөө хүдэлмэреэ эхилжэ шадаха гүт?». Үшөө хорёод хоног сэрэгэйнгээ албанда ябаха ёһотой һэнби. «Хамаагүй, полковнигтотнай бэшүүжэн», — гэжэ тэрэ эхэнэр шиидэбэ. Үглөөдэрынь би лаборантнь болоо һэм», —гэжэ 1957 ондо «Газетт де Лозанн»-да үгэһэн интервью соогоо Жолио-Кюри энэ саг тухайгаа бэшээ бэлэй.

Парижай олон тоото үйлсэнүүдэй нэгэн Пьер Кюригэй нэрэ мүнхэлдэг. Тэрэ үйлсөөр № 11 гэртэ Радиин институт байрланхай. Фредерик Жолио энэ институдай хайшан гэжэ бии болоһон тухай һайн мэдэнэ. Бүхы наһаараа нэгэ түгэс лабораторитой болоһойб гэжэ һанажа ябаһан Пьер Кюригэй хүлеэгдээгүй харатай ушарһаа хосороод байхада, засагай түлөөлэгшэд Мария Кюридэ нэгэ дурадхал оруулба ха: тэрэ дурадхалынь үбгэнэйнгөө нэрээр арад зонһоо бадар суглуулжа, лаборатори бодхоболтнай ямар юм гэһэн удхатай байгаа. Мария Кюри засагайхидай иимэ дурадхалһаа гол таһа арсаа. Удангүй, Сорбоннын университедтэ хүдэлжэ байһан энэ суута эхэнэрые Пастерэй институт ерэхыень уряад, тусхай лаборатори барижа үгэхөөр найдуулба ха. Модошо дарханда һүхэ, һүүшэ, харуул хэрэгтэй, адуушанда хурдан хүлэг, урга хэрэгтэй—тэрээншэлэн, эрдэмтэ физигтэ түбхын түрүүндэ лаборатори хэрэгтэй байдаг. Лабораторигүйһөө боложо иимэ солото нэрээ өөрынгөө университедэй ханануд сооһоо алдуужаб гэжэ мэгдэһэн Сорбоннын директор Пастерэй институдай директортэй олон үдэрэй хэлсээ үүсхэбэ. Һүүлэй һүүлдэ тэдэнэр нигэжэ хэлсэбэд: суута физик Мария Кюри «хэнэймнайшье болонгүй», нэгэ институдыемнай дээшэнь үргэжэ, нүгөөдыемнай дарангүй, ондоо шэнэ лабораторидо хүдэлэг лэ, тэрэ лабораториинь Пастерэй институт Сорбоннын университет хоёр хамһажа бариха хүсэ шадалтай ха юм бэ. Тиигэжэ хоёр институт 400 мянгаад франк хоёр тээһээ энэ хэрэгтэ таһалжа. 1941 оной июль һарада Радиин институт гэжэ нэрлэгдэһэн энэ томо һайхан лаборатори бодхожо дүүргээ бэлэй. (Тиихэдээ, эндэшье алдарта институдай барилгада буржуазна Франциин правительство баһал хамаатай бэшэ болошоно).

1925 ондо, энэ институдай коридор соо, хожомынь дэлхэйдэ алдаршаһан хоёр эрдэмтэд уулзаба. Нэгэниинь Мария Кюридэ лаборантаар хүдэлхөө һаяхан ерэһэн инженер Фредерик Жолио, нүгөөдэнь—Пьер Кюри Мария Кюри хоёрой басаган, мүн лэ физик мэргэжэлтэй Ирен Кюри. Ирен Кюри тухай тус очеркынгоо хоёрдохи бүлэг соо дурданхай һэмди. Энэ басаганай һаяхан хүлдэ орожо байхада түрэлхидынь радий гэжэ шэнэ элемент тодоруулан олоо һэмнай. Зургаатайдаа Англиин Королевскэ обществоһоо Кюритэндэ үгтөөшэ Дэвиин алтан медаль мухарюулан наадажа һууһан, 14-дөө Швециин ниислэл хото Стокгольмдо эхынгээ Нобелиин шан абахадань байлсаһан Ирен физикын орёо асуудалнуудые загаһанай уһаяа мэдэдэгтэл дүтөөр мэдэнхэй. Эсэгэдээл адли эрид, тиимэ бэлээр хүнүүдээр дүтэ орожо үгэдэггүй, газаа талаһаа хүйтэншэг, бэеэ барижа шададаг Иренэй хажууда Фредерик тад ондоо. Фредерик уур түргэншье һаа, салдархай сагаалмар, уулзаһан хүнүүдээрээ тон түргөөр танил нүхэд болож шададаг, шуумгай хүдэлсэтэй. Ирен хубсаһа хүнарай ялагар салагарые тоодоггүй, залуу зоной урдаһаа энеэбхилдэгшьегүй. Фредерик гоёор хубсалха дуратан, эхэнэрнүүдэй нюдые ябаһан газартаал бэедээ хадуужархинхай байдаг.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Улаан-Үдын ТЭЦ-эй химическэ цехтэ комсомол басаган Алла Крицкая лаборантаар ажаллана. Энэ басаган 11-дэхи класс дүүргэээд, лаборантаар тиимэ удаан хүдэлөөгүйшье һаа, эрхилһэн ажалаа эрхимээр шудалжа, коллективэйнгээ дунда хүндэтэй болоһон юм. Зураг дээрэ: лаборант А. Крицкая. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЗАЛУУ ГҮРЭНҮҮДЭЙ АЖАХЫН ХҮГЖЭЛТЭ

Уласхоорондын худалдаа наймаанай асуудалаар Женевэдэ боложо байгаа ООН-ой конференци бэеэ даадаг болоһон залуу гүрэнүүдэй экономикые хүгжөөхэ тухай асуудалда ехэ анхарал табина. Аяар 900 гара миллион хүн зонтой тэдэ оронуудые империалис гүрэнүүд дарладаг, доромжолдог байгаа. Энээнэйнь хорото хойшолон мүнөө тон элеэр үзэгдэжэ байна.

1964 оной эхеэр Ази, Африка, Латиин Америкэдэ бэеэ даанхай 80-яад шахуу гүрэнүүд бии байгаа. Эдэнэй 50 үлүүтэйнь һүүлшын 18 жэл соо бии болоо. Тэдэ залуу гүрэнүүд урдань колони байһан дээрэһээ мүнөөшье экономическа талаараа дан гээгдэнги, үгытэй ядуу байдалтай юм. Сүлөөрһэн оронуудай олон түмэн хүн зон тон муу гэр байрада, үлдэжэ ядаржа, үбдэжэ зобожо байна. Нэгэ хүн дээрэ дундa жэшээгээр абажа харабал, Ази, Африка, Латиин Америкын оронуудай хүн зоной олзо доходынь США-гайхиһаа ба Баруун Европын империалис оронуудайхиһаа 13 дахин бага юм. Зүүн Урда Азиин болон Африкын оронуудай хүн зон США, Канадынхиһаа 90 дахин бага электроэнерги, США-гайхида орходоо 50 дахин бага булад хэрэглэнэ.

Хүгжэжэ байгаа залуу гүрэнүүд дотоодынгоо арга боломжонуудые элсүүлэн, хүдөө ажахыгаа, промышленностияа хүгжөөжэ, экономическа болон социальна дэбжэлтэ туйлахын тула бүхы хүсөөрөө оролдоно. Теэд энэ эрмэлзэлгэдэнь империалистнууд һаалта хэнэ, юундэб гэбэл, империалистнууд тэдэ оронуудай олонхиинь экономикые эзэрхэн зонхилно хаям. Нефть, түмэрэй руда, туулга, зэд, ураан, никель мэтын олохон ашагта малтамалнуудые үйлэдбэрилэн абаха хэрэг ехэнхидээ империалис монополинуудай гарта байна. 1960 ондо тус залуу оронуудта абтаһан нефтиин 87 гаран процентые Англи, Америкэ, Голланди гурбанай капиталистнууд мэдэлдээ абаад, хинажа байгаа.

Залуу гүрэнүүд индустриализациин үндэһөөр экономическа талаараа хүгжэхэ, бэеэ дааһан байдалынь улам бэхижэхэ гэжэ империалистнууд ойлгоно. Тиимэһээ США-гай ба бусад империалис оронуудай монополинууд национальна промышленностиие хүгжөөхэгүй гэжэ оролдоно. Залуу оронуудые капиталис гүрэнүүдэй ашаг олзо абадаг газар байһан зандань үлөөхын тула элдэб аргаар мэхэлнэ.

Ехэнхи залуу оронууд олон һалбаритай ажахыгүй, нэгэл янзын ургамал таридаг байна. Жэшээнь, Бразили, Гватемала, Сальвадор, Никарагуа, Гаити, Колумби мэтын оронуудай экономиконь гол түлэб кофе худалдаха ябадалһаа, Гондурас, Коста-Рикэ, Экводорой экономико—банан, Доминиканска Республикын—саахар, Нигери Синегал хоёрой экономиконь—арахис абалгаһаа дулдыдадаг. Иигэжэ нэгэл һалбари хүгжөөхэдөө, залуу гүрэнүүд экономикынгоо талаар капиталис оронуудай мэдэлдэ орошоно.

Хүдөө ажахын продукциин, түүхэй эдэй үнэ сэнгэй хямда болохо тудам, һула хүгжэлтэтэй оронуудай олзо доходынь бага болодог гээшэ. Залуу оронууд империалис гүрэнүүдтэй худалдаа наймаа хэхэдээ, улам ехэ хохидолдо ороно. Жэшээлбэл, 1954 онһоо 1962 он болотор промышленна зүйлнүүдэй үнэ сэнгэй 11 процентээр нэмэхэдэнь, түүхэй эд товарай сэн 14 процентээр хямдарһан байха юм. Энэнь залуу гүрэнүүдтэ ехэ хохидол ушаруулна. Латиин Америкын оронуудай газаашань гаргажа худалдадаг түүхэй эд бараанай үнэ сэнгэй хямдарһан дээрэһээ боложо, тус оронууд һүүлшын 10 жэл соо 10 гара миллиард доллароо алдаһан юм. Арбан жэлэй саада тээхидэл адли тиимэ олзо олохын тула Латиин Америкын оронууд мүнөө 30—40 процентээр үлүү ехэ түүхэй эд бараагаа газаашань гаргажа худалдаха баатай болоно.

Хүгжэнги капиталис оронуудтай худалдаа наймаа хэхэдээ, гээгдэнги оронууд ехэ гай гарзада ороно, капиталис оронууд тон ехэ ашаг олзо олоно гэжэ залуу гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд нэгэнтэ бэшэ тэмдэглээ һэн. Ази, Африкын оронуудай хоорондо экономическа харилсаа эмхидхэдэг зургаан нигэжэ мэдээсэээ: 1951 онһоо мүнөө үе хүрэтэр энэ зургаанда хабаададаг гээгдэнги оронууд 20 миллиард долларой «туһаламжа» абаад, харин капиталистнуудта аяар 50 гаран миллиард доллароо тэгшэ бэшэ худалдаанай уршагаар алдаһан байха юм.

Залуу оронуудай худалдадаг эд товарые империалистнуудай зорюута гаднашалдаг, хизаарладаг дээрэһээ дурсагдаһан оронуудай гадаадын худалдаа наймаа хэхэ эрхэ байдалынь улам муудана. «Хамтын рынок» гэдэг экономическа эмхи зургааниинь энээндэ хабаадагша Баруун Европын монополис 6 оронуудайл аша туһые харадаг байна. Империалистнууд өөһэдынгөө худалдадаг эд товарай үнэ сэнгые дураараа үргэжэ, ехэ ашаг олзо олоно, залуу гүрэнүүдые хямда сэнтэй түүхэй эд худалдахыень баадхана.

Харин капиталистнуудай һабарһаа мултаржа, экономикоёо хүгжөөхын түлөө залуу оронуудай оролдодог хүсэл эрмэлзэлые социалис оронууд дэмжэнэ. СССР болон бусад социалис оронууд залуу гүрэнүүдтэй экономическа шэнэ харилсаа тогтоонхой. Энэнь бэе бэедээ туһаласаха, адли тэгшэ эрхэтэй байха ябадалда үндэһэлнэ. Өөрынгөө национальна экономико байгуулжа эхилхэдэнь, бодото дээрээ бэеэ дааһан байдалтай болоходонь, тэдэ залуу гүрэнүүдтэ социалис оронууд туһална.

Мүнөө үедэ Советскэ Союзай туһаламжаар Ази, Африка, Латиин Америкын оронуудта 500 шахуу промышленна болон бусад барилганууд бодхоогдожо байнхай. Чехословаки, ГДР, Польшо, Болгари, Румыни, Венгриин туһаламжаар тэдэ залуу оронуудта 400 гаран промышленна предприятинууд баригдажа байна (заримань баригданхай). СССР 1953 ондо 3 залуу гүрэнүүдтэй худалдаа наймаанай хэлсээтэй байһанаа, мүнөө тиимэ 35 оронуудтай хэлсээ батаданхай. 1955 онойхитой сасуулбал, 1962 ондо СССР болон хүгжэжэ байгаа залуу оронууд хоорондоо таба дахин ехэ эд бараа худалдадаг болонхой.

Эд бараа худалдалгын талаар залуу оронуудые империалистнуудай гаднашалдаг, хизаарладаг ябадал болюулха тушаа эрид хэмжээ абахыень Ази, Африкын, Латиин Америкын делегадууд худалдаа наймаанай уласхоорондын конференци дээрэ ООН-ой урда зүб эрилтэ табина. Экономическа талаараа сүлөөрхын түлөө, империалис монополинуудай дарлалтын урдаһаа эсэргүүсэн тэмсэхэдэнь, Ази, Африкын, Латиин Америкын оронуудта ООН-ой конференциин шиидхэбэринүүд туһалха бээ гэжэ дэлхэйн ниитэ зон найдана.

Г. СЕЛЕЗНЕВ.

(ТАСС).

Н. ДАМДИНОВ

Шэнэ хүсэнэй үүдэндэ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

Ирен үсөөн, аалин үгэтэй, Фредерик үгэдэ хурдан. Газаа талаhаа харахада, хэды ондоонууд байбашье, эдэ хоёр удангүй бэе бэе тээшээ татагдажа эхилбэ. Фонтенблогой тужа уруу амаралтадаа хамта гаралган, физикын асуудалнуудаар лаборатори соогоо хөөрэлдөөнүүд, сүлөө сагтаа искусство болон шажан эрдэмэй замууд тухай арсалдаанууд—эдэ бүгэдэ хамтаржа ерэхэдээ, хоёр залуу зүрхэдые дан дүтэ болгожорхёо хэбэртэй. «Хэн нэгэнгүйгөөр байха гээшэмнай бидэндэ тон хүшэр болоо гэжэ ойлгоо hэмди. Зан абаринууднай ондоонууд hэн, тиихэдээ нэгэнэйнгээ дутууе нүгөөдэмнай нэмэhэн шэнги байдаг hэн. Хамтадаа ажаллаха, хамтадаа hуухын түлөө аб адли заншалтай хүнүүдэй бэшэ, харин бэе бэеэ нэмэрилүүлhэн абаринуудтай хүнүүдэй холбоон илангаяа зохисотой байдаг гээд hанагшаб»,—гэжэ Фредерик Жолио-Кюри өөрынгөө гэрлэлгэ тухай хэлэhэн байха юм.

Гансашье зүрхэнэйнгөө сохисоор бэшэ, мүн ухаан бодолоороо, ажал мэргэжэлээрээ таараhан эдэ физигүүд тохоног тулган хүдэлжэ эхилээ. Тэдэ хоёрой обогуудыншье нэгэдэбэ. Жолио-Кюри. 1928 ондо Францинн эрдэмүүдэй Академиин ном соо тэдэ хоёрой түрүүшын суг хүдэлмэри толилогдоо hэн. Залуу эрдэмтэдэй айхабтар үсэдөөр физикын гүнзэгы руу зүдхэжэ захалhаниие иимэ сасуулбари дээрэhээ харахаар юм: түрүүшынгээ хамтын хүдэлмэриhөө хойшо ойролоол 4 жэл болоод байхада, Жолио-Кюритэнэй хэhэн туршалганууд атомай гол шэнжэлхэ хэрэгтэ айхабтар шухала нейтрониие олуулжа үгөө. Энээниие эрхим бэлигтэй эрдэмтэд лэ гүйсэдхэжэ шадаха байгаа бшуу. Эгээл тэрэ үе тухайнь нэгэ эрдэмтэн иигэжэ хэлээ hэн: «Тэдэнэр (Фредерик Ирен хоёр) дэлхэйдэ суурхаhан физигүүд болобо. Зүгөөр лэ нэгэл юумэн тэдээндэ дутаад байгаа—эхинhээ абаад hүүл хүрэтэрөө имагтал өөhэдынь ухаагаар олдоhон эрдэмдэ шэб шэнэ ёhо оруулжа шадаhан зүйл...».

1934 ондо Фредерик Ирен хоёр—Жолио-Кюри гэhэн обогоо мүнхэдэнь физикын түүхэдэ оруулжа шадаа.

Фредерик Ирен хоёр алюминиин нарихан хабтаhа абаад, радиоактивна полониhоо газаашаа дүүлиhэн элшэнүүдэй урда табиба ха. Нэгэ хэды болоод, элшэ үгэжэ байhан полониео саашань абахадань, алюминиин хабтаhан өөрөө радиоактивна болошоод, хэды минута соо элшэнүүдые табижа байба (тэрэ элшэнүүдынь позитрон гэжэ нэрэтэй шэнэ частицанууд hэн). Иигэжэ Фредерик Ирен хоёр хүнэй гараар бии болгоhон радиоактивность олобо. «Нэгэл юумэн дутаад байгаа» гэдэгнай эндэ хүсэлдэбэ ха юм даа: энэ хүдэлмэреэрээ Фредерик Жолио-Кюри Ирен Жолио-Кюри хоёр агууехэ эрдэмтэдэй үндэр зэргэдэ жагсаба.

Фредерик Ирен хоёр ямар шэнэ ёhо эрдэмдэ нэмэбэ гээшэб гэжэ ойлгохын түлөө гэдэргээ эрьен хараябди. Пьер Мария Кюри хоёр XX зуун жэлэй богоhо дээрэ Беккерелиин элшэнүүдые шудалжа байhаар, атомуудай өөр тухаараа газаашаа элшэнүүдээ табидаг хуули ёhо нээгээ. Газарай гүн соо байhан зарим элементнүүдэй иигэжэ өөр тухаараа элшээ гарган бутаржа байдаг ёhые радиоактивность гэжэ нэрлэбэд. Энэ талаар илангаяа радий гэжэ шэнээр олдоhон элемент шанга шанартай байба. Иигэжэ элементнүүд хубилдаггүй, мүнхэ юм, атом хубилдаггүй, мүнхэ юм гэhэн бодол буруу hүрөө бэлэй. Гэбэшье, өөр тухаараа элементнүүдэй бутаралгые хүн зогсоожошье шадахагүй, биишье болгожо, аалидхажа-хурдадхажашье шадахагүй гэгдэhэн байгаа. 1919 ондо, залуу студент Фредерик Жолиогой физикэ, химиин hургуулида орохо үеэр Эрнест Резерфорд азодые кислород болгожо, эрдэмтэ дэлхэйе гайхуулаа. Нэгэ элемент ондоо элемент боложо болохо юм байна гэhэн бодол заатагүй энээнэй hүүлээр түрөөд, эрдэмтэд улам үсэдөөр атомай гүн уруу шагаажа ороо бшуу. Нейтрон олдоо. Эгээл энэ үедэ Фредерик Ирен хоёр атомай голые оуудажа байhаар, радиоактивность гэhэн үзэгдэлнай гансашье өөр тухаараа гүйсэжэ байдаг бэшэ, хүнэй гараар бии болодог юм гэжэ харуулба гээшэ! Энэнь атомай голой доторхи реакци гүйсүүлhэн томо алхам байгаа.

Хүнэй гараар бии болгогдоhон радиоактивность тухай мэдээсэлээ Фредерик Ирен хоёр 1934 оной январиин 15-да толилоо. 1934 оной июлиин 4-дэ Иренэй эхэ Мария Кюри наhа бараба. Энэ гайхамшаг эхэнэр үхэхынгөө урда тээ түрэhэн басаган хүрьгэн хүбүүн хоёройнгоо физикэдэ шэнэ хуули ёhо нээгээд байhыень хараха золдо хүртөө hэн. Фредерик Ирен хоёр Пьер Мария хоёрой гансашье хүн үгыень залгамжалаа бэшэ, эхилhэн ажалыень саашань урагшатайгаар үргэлжэлүүлжэ, эхэ эсэгынгээ нээhэн өөр туханай радиоактивность гэдэг хуули ёhондо хүнэй гараар бии болгоhон радиоактивность тухай шэнэ хуули ёhо нэмээ ха юм.

1957 ондо, тэрэ сагаа hанаандаа оруулан, Фредерик Жолио-Кюри иигэжэ бэшэбэ: «Мария Кюри маанадай хүдэлмэрилхые хараhан байна. Ирен бидэ хоёрой бишыхан шэл амhарта соо гараар бии болгоhон түрүүшынгээ радиоактивна элементые харуулхада, тэрэ эхэнэрэй нюурай баяраар гэрэлтэhые хэзээдэшье мартахагүйб. Радиhаа шаташаhан хургадаараа бишыхан шэл амhартыемнай абажа, досоонь гэрэлтэгшэ, hулаханшье hаа радиоактивна, шэнээр бии болгогдоhон элементыемнай хаража зогсоhониинь мүнөөшье нюдэнэйм урда байна. Бидэнэй зүб бурууе шалгахын түлөө, тэрэ эхэнэр Гейгер-Мюллерэй счетчигой хажууда ошоод, элшэнүүдэй пишаганахые шагнаба. Тэрэ наhан соогоо hүүлшынхиеэ сохом лэ эндэ ехээр сэдьхэлээ хэнаhан байха. Хэды hара болоод Мария Кюри наhа бараа»...

1935 оной ноябриин 14-дэ Фредерик Жолио-Кюри звеню Ленотрдо hаяхан барижа ороhон 76-хи номертой гэртээ Швециин ниислэл хото Стокгольмhоо ерэhэн сэнхир саарhатай телеграмма задалжа байгаа hэн. Тэрэ телеграммын удхые тухайлhаншье hаа, физик зүрхэеэ хүдэлгэн уншаба: «Швециин эрдэмүүдэй Академи 1935 оной химидэ зорюулагдаhан Нобелиин шангые Танда ба мадам Жолио-Кюридэ хүртээбэ гэжэ дуулгаха эрхэтэй байнам.

Секретарь Плейель».

Һара үнгэрөөдүйхэн байхада, декабриин 10-най үдэшэ, Фредерик Жолио-Кюри Ирен Жолио-Кюри хоёр Стокгольмдо, Нобелиин шангай үгтэдэг зал соо, трибуна дээрэ зэргэлээд hуужа hуугаа hэн. Тэдэ хоёрой ара талада үнгэрэгшэ жэлдэ Нобелиин шанда хүртэhэн лауреадууд болон Швециин Академиин гэшүүд hуунхай. Зал соо хүн зон дүүрэн, тэдэнэй нюдэд суута хоёр физигүүдые улаhаань толгойдонь хүрэтэр харана, шудална хэбэртэй. Гушан жэлэй саана Пьер Мария Кюри хоёр мүн лэ энэ үндэр креслэнүүд соо, энэ залай урда, тон иигээд лэ hуугаад hэн ха гэжэ hанахадань, эдэ хоёрой досоо заатагүй омогорхол түрөөд орхиhон байха. Фредерик Стокгольмдо түрүүшынхиеэ ерэнхэй, Ирен 1911 ондо эхэтэйгээ хамта иишэ ерээд ошоо hэн. Тиихэдэ баhал энэ зал соо, баhал декабриин 10-да, Мария Кюридэ дуулдаагүй ехэ хүндэлэл үзүүлэгдээ бэлэй—найман жэлэй урда тээ Пьер Кюритэй хамта Нобелиин шанда хүртэhэн Мария Кюри 1911 ондо хоёрдохиёо Нобелиин шанда хүртөө hэмшүү (Мария Кюриhээ бэшэ хоёр дахин Нобелиин шангай лауреат болоhон хүн мүнөө хүрэтэр үгы юм). Эхынгээ тиихэдэ медаль абажа байхада, 14-тэй Ирен басаган хожом өөрөө эндэ медальда хүртэн зогсохоб гэжэ арайл ухаандаа оруулаагүй ёhотой... Тээд — дуулана гүт, — нэрэнүүдыень дурдаба ха юм! Швециин хаан залай нэгэдэхи зэргэдэ, тэгэндэ табяатай креслэ сооhоо бодожо, трибуна дээрэ гарангүй, харин шэнэ лауреадуудай трибуна дээрэhээ доошоо буужа ерэхыень хүлеэбэ. Нобелиин шан үгэлгэнэй гурим ёhо иимэ хадань яахабши. Фредерик Ирен хоёрой гарыень амаршалан адхаад, медаль, диплом, конверт гурбые хүн хүндэнь барюулаа hэн. (Тон иимэ ушаралда 3 жэл hүүлдэ Энрико Фермигэй ороод байхада, суута физигэй жаахан басаган: «эгээн шухала юумэниинь конверт соонь байгаа ёhотой» гээ hэн гэдэг. Тэндэнь Нобелиин шангай мүнгэнэй чек хэгдээтэй ха юм).

Хоёр хоноод, декабриин 12-то, шэнэ лауреадууднай Стокгольмын университедэй элидхэлэй зал соо заншалта уулзалгада ерэбэ. Зал соо хариин гүрэнүүдэй эрдэмтэд, Нобелиин комитедэйхид, Швециин олон тоото профессорнууд ба эрдэмтэд. Энэ заншалта уулзалга дээрэ шэнээр лауреат болоhон хүнүүд өөрынгөө хүдэлмэриин удха шанарые хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын замтай холбуулан элидхэл хэхэ ёhотой юм.

Хоёр шэнэ лауреадые уридшалан Англиин физик Джеймс Чедвик үгэ хэлэжэ, нейтроной яажа олдоhон тухайда, энэ хэрэгтэ Жолио-Кюритэнэй эдэбхитэйгээр хабаадалсаhан тухай хэлээ. Һүүлээрнь шэнэ лауреат Ирен Жолио-Кюри бодожо, хүнэй гараар яажа радиоактивность бии болгогдоhон тухай хэлээд, түгэс үгыень Фредерик Жолио-Кюридэ үлөөбэ.

Дунда зэргын нюргатай, шарайда зохид брюнет, гушан табатайдаа Нобелиин медаль зүүжэ шадаhан Фредерик Жолио-Кюри габшагай солбон гэшхэдэлээр трибуна дээрэ гараба. Гушан жэл урда тээ энэ трибунаhаа Нобелиин шангай лауреат Пьер Кюригэй хэлэhэн үгэнүүд шэхэндэнь дуулдахадал гэнэ. Тэрэ холын үдэр Пьер Кюри иигэжэ хэлэhэн байгаа: «Хара hанаатанай гарта оробол, радий айхабтар аюултай боложо магад. Тиимэ дээрэhээ байгаалиин нюусануудые бүри саашань уудалhанай хэрэг бии гээшэ гү, али үгы гү, хүн түрэлтэн мэдэжэ абаhан юумэеэ зохисотойгоор хэрэглэжэ шадахаар болоо гү, али үшөө болбосороогүй байна гү, энэ олдоhон нюусануудай хүн түрэлтэнэй сэрээдүйдэ гай тодхор ушаруулха бэшэ бээ гэжэ асуумаар байна. Нобелиин жэшээ энэ талаар hонирхолтой: тэрээнэй бии болгоhон айхабтар хүсэтэйгөөр тэhэрдэг бодосууд ажал хүдэлмэридэ тон туhатай байхаhаа гадна—хара муухай hанаатанай гарта оромсоороо—хүниие алаха, дайн дажарта хэрэглэгдэхэ зэбсэг боложорхидог гээшэ. Өөр тухайгаа хэлэхэ болоо hаа, би Нобель мэтээр шэбшэдэг хүнүүдэй нэгэнби: хүн түрэлтэн эрдэм ухаанай саашанхи хүгжэлтэhөө мууень бэдэрэнгүй, hайень ехээр ашаглан абажа шадаха бэзэ гэжэ найдадагби».

Фредерик Жолио-Кюри гараар радиоактивность бии болгоходоо, айхабтар ехэ хүсэ удалхаяа дүтэлөөд байнабди гэжэ хэнhээшье hайнаар мэдэнэ. Абяа шэмээгүй болошоод байhан зал соо Фредерик Жолио-Кюригэй үгэнүүд ерээдүй сагай үүдэ дэлиhэн мэтээр зэдэлжэ байгаа hэн: «...элементнүүдые өөрынгөө дураар hандаргажашье, буридхэжэшье шадаhан эрдэмтэд тэhэрдэг шанартай хубилалтануудые, ёhотойл үлхэлдэмэл реакцинуудые бүтээдэг болохо бээ гэжэ hанахаар байна. Астрономууд заримдаа огторгойдо hулаханаар hүлэмхихэн одоной гэнтэ ялалзама хурса боложорхидогые, нюдэндэ харагдадаггүй гэгдэhэн мүшэнэй гэнтэ бии болоод, шангаар толоржо байхые тэмдэглэдэг агша. Иигэжэ мүшэнэй бии болоогон, иигэжэ тэрэ мүшэн соохи хүсэн[illegible] дэбэрэлгэн хадаа тэндэ тэhэрдэг шанартай хубилалтануудай гүйсэлтэhөө болоно ха гэхээр юм. Шэнжэлэгшэ ухаатан, хамаг аюулгүйн хэмжээнүүдые абаhанай hүүлээр, иимэрхүү хубилалта бүтээжэ туршахань дамжаггүй».

Фредерик Жолио-Кюри атомай хүсые ашаглаха тухай дүтын сагай хэрэг шэнгеэр хэлэжэ байба. Теэд зал соо hууhан эрдэмтэдэй олонхинь энээниие холын ерээдүйдэ бүтэхэ хэрэг шэнгеэр hанаа бэлэй. Фредерик Жолио-Кюри зүб байhан байгаа: гурбан жэлэй үнгэрхэдэ, ураанай атомай гол бутараа hэм шүү.

Жолио-Кюритэн удаан болонгүй, Швециин ниислэл хотоhоо нютагаа зорибо. Стокгольмhоо мүнөө гаража ябахадаа, Фредерик Жолио-Кюри 15 жэл болоhон хойно дахяад энэ хото ерэжэ, бүхы дэлхэйн улад зондо атомай үхэлтэ зэбсэг хорюулха гэhэн уряалтайгаар Стокгольмhоо хандахаб гэжэ хаанаhаа мэдэхэ бэлэй даа?

АЖАЛДАА, ҺУРАЛСАЛДАА...

Локомотив-вагон заhабарилгын заводойхид эрхим спортсмен-хоккей наадагша Александр Конобеевые hайса таниха. Арганшьегүй. Юуб гэхэдэ, стадионой мүльhэн hолжуухай дээрэ тэрэниие хэн хараагүйб. Солбон шамбай бэетэй, шуран хурдан хүбүүнэй шурд гэн, даб гээд, шайба сохин гүйхые харахат.

Тэрэ Улаан-Үдынгөө стадионууд дээгүүр болоhон бүхы мүрысөөнүүдтэ хабаадалсахадаа заводойнгоо, оройнгоо бусад городуудта үнгэргэгдэhэн наадануудташье хабаадалсахадаа республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалалсана.

Бэрхэ спортсмен [Алек]сандр—заводой түр[үү] дэлмэришэдэй нэгэн. [...] залуу болобошье хо[...] доо мэргэжэл шудал[...] жаа. Тэрэ балташан, [сле]рослесарь. Эдэ мэргэ[жэлнүүдээ]рээ ажалдаа шалгар[...] хэр Конобеев ко[...] ажалай ударник.

Ажалайшье, спорт[ой] мүрысөөнүүдтэ ам[жалта] түйлахынгаа хажууга[ар] ралсалдаашье эсэхэ[гүй]хые мэдэнгүй ябажа [...] hургуули дүүргээ. [...] Конобеев училищида [hу]ралсажа хүсэл эрмэл[з]элтэй.

Зураг дээрэ: А. Ко[нобеев] ажалдаа.

В. КАТОК, фотонь авто[р].

Спортын hонин

Шатар

Түрүүлhэн зандаа

Республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө боложо байhан мүрысөөнэй арбан нэгэдэхи уулзалга үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаhан шатаршад Амбаев Мельников хоёр наадажа, бултанай анхаралые татаа. Нааданай тэн багта Амбаевай ноёной байдал hайжаржа, сугларагшад бултадаа залуу мастертаа очко «бэшэhэн» байгаа. Теэд хэдэ хэдэн ябадалай хэгдэhэнэй hүүлээр энэ hанал буруу hүрэжэ, Мельниковэй бодонууд хюлгын гол газарнуудые эзэлжэ эхилээ. Хэдэн часай турш[а] наадаhан эдэнэрэй уулзалга тэнсэлгээр дүүрэбэ. Республикын үнинэй шатаршадай нэгэн Александр Михайлович Игумнов Красновой урдаhаа бэрхээр наадажа шүүгээ. Мастерта кандидадууд Самарин Власов хоёр удаан саг соо тулалдажа, Власовынь шүүгдэшоо. Гармаева Захаровые, Мункоев Овчинниковые, Бурлаков Тоглоевые, Назимов, Дугаровые, Яблошевский Житомирскиие шүүhэн байна. Ушаков Бетин хоёрой наадан хойшолуулагдаа. Мүн энэ үдэр хойшолуулагдаhан ба наадагдаагүй партинууд наадагдаа. Бетин Назимовые, Самарин Житомирскиие, Бурлаков Яблошевскиие шүүhэн, Мункоев—Мельников, Тоглоев—Захаров гэгшэд тэнсэhэн байна.

Мүрысөөндэ шатаршад Амбаев Мельников хоёр түрүүлhээр.

Вл. ЕГОРОВ.

Бүхэшүүлнай амжалтата[й]

КРАСНОЯРСК. Эндэ дүрэ буляалдалгаар хизаарай түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн болобо. Хизаарай бүхэшүүлтэй дүрэ буляалдахаар Кемерово, Междуреченск, Кызыл, Шэтэ, Норильск, Канск, Улаан-Үдэ городуудай гуша гаран спортын мастернууд, нэгэдэхи разрядтайшуул сугларhан байна. Мүн энэ мүрысөөндэ Россин Федерациин суглуулагдамал командын бүхэшүүл хабаадалсаа.

Шанга тулалдаанда хабаадалсахаар ошоhон манай республикын түлөөлэгшэд эндэ яhала hайн амжалта түйлаа. Классическа барилдаагаар спортын мастер, дүрэ буляалдалгаар нэгэдэхи разрядтай болоhон Түнхэнэй бүхэ Нима Ивахинов хүнгэншэг бэетэйшүүлэй дунда хоёрдохи hуури эзэлээ. Красноярскда зургаан барилдаашадые шүүhэн Нима Ивахинов дүрэ буляалдаагаар спортын мастерай нормо дүүргэбэ. Нүгөөдэ хүнгэн бэетэй бүхэ Мэлс Харнухаев Шэтын [...] Аюшеев, Кемеровскэ[...] Мандафулин гэгшэдые шүү[...] дахи hуури эзэлhэн байна[...] дай багшанарай институ[тай сту]дент Степан Зандаев холы[н ...] дуудай бүхэшүүлтэй бари[лдажа] дүрбэ дахин шүүhэн байха [...] Борьёогой совхозой [...] СССР-эй спортын мастер [...] Гармаев шадамар бэрхээр [...] жа, гурбадахи hуури эзэл[ээ].

Красноярскда үнгэргэгд[эhэн] мүрысөөндэ амжалта түйл[hэн Ни]ма Ивахинов РСФСР-эй б[...] шадай суглуулагдамал к[омандада] оруулагдаа. Тус команды[н ...] апрель hарын hүүл багаар [Улаан-]Баатар хотодо ошожо, [Монгол] Арадай Республикын бүх[эшүүлтэй] барилдаха болонхой. Мү[н ...] май hарада Венгриин Арад[ай Рес]публикын барилдаашадтай [...] юм.

Н. ИВА[...]

Мастернуудай тулалдаан

Россин Федерациин хахад финальна түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн мүрысөөн дүүрэбэ. Хэдэн үдэрэй турша болоhон шанга тулалдаанай дүн хаража үзэхэдэ, гурбан шатаршад түрүү hуури хубаалдаа. Спортын мастернууд Белов (Омск), Зайцев (Владивосток), мастерта кандидат Гилинский (Новосибирск) гэгшэд тус тустаа 7—7 очкотой болоhон байна. Шатаршад Баранов (Перьм), Татаринцев (Уфа) гэгшэд 6,5—6,5 очкотой боложо, мүн лэ [тү]гэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсаха эрхэ олонхой. Спортын мастернууд Тарасов, (Омск), Соколов (Москва), мастерта кандидадууд Шведчиков, Петряев (хоюулаа Новосибирск) аб адлихан—6,5 очкотой болоошье hаа, түгэсхэлэй [мүры]сөөндэ оролсожо шадаагүй.

Манай республикын чем[пион] Сумкин hүүлшын дүрбэн у[...]да спортын мастер [...] (Пермь), мастерта кандидат [...]ковто (Омск) шүүгдэhэн, [...] шатаршан Гуреевтэй тэнсэh[эн ...]скын Небольсиниие шүүжа[...] дээрэнь нэгэ хахад очкото[й бол]hон байгаа. Тиигэжэ үнгэр[эгдэhэн] арбан нааданhаа 4,5 очко [...]лоо. Мүрысөөндэ хабаадалса[hан] шатаршадай дундаhаа А[...] Сумкин 29—30-дахиин хо[...] hуури эзэлжэ, мастерта к[андидат] гэhэн нэрээ хамгаалжа ш[адаа].

А. МА[...]

ХЯТА ХАЛУУН, ХИИНАЙ ТЭНЭГ

(Үнэн болоhон ушар)

Оргойто удаганай онги hанги залаа зандараа hахалзуулан, огсом огсомоор онго оруулжа, хэсэ хэнгэрэгээ дэлдүүлэн, hабхар hабхар хатаран, дэбхэрэн байха үедэ hэн ха.

Тэрэ сагта тэхэ гү даа, набтаршаг аад, пахалюун, шамбайшаг бэетэй, ажал хүдэлмэридэ атаржаhан Хиинай гэгшэ нэгэ баян хүнэй барлаг болон, үе наhаараа ябаhан юм.

Мүнөө баянай харуу хатуу хатабай Ханда Хиинай барлагаа газаашалжа, эдеэнhээ илгажа, үлөөдэhэ дутаадаhа «залги!» — гэжэ түлхижэ үгөөд, хана хаягаа хайра гамгүйгөөр нэшэн, өөрынгөө уурхайда оро сараагүй орошюдог байба гэхэ.

Хиинай барлагай хооhон гэдэhэниинь хододоо хуршаганан, элдэб үнгөөр абяа гарадаг байбашье hаа, хүн зондо хэлэнгүй «үбэр бэедэм үбшэн, ара таладам альбан шүдхэр эшээлбэлтэй»,—гэhэн бодолгоор хатажа, уруу дуруухан ябаба.

Нэгэтэ, гани hарын[1]) галзуу эдеэнэй дэлбэрэн байхын урда тээхэнэ, эзэнэйнгээ эдеэнэй гэрэй үүдэ сэлин орохотойнь тэндэ, хатуу харуу Ханда угтан:

— Ажал хүдэлмэреэ хаяжархёод, яагаа эртэ ерэбэ гээшэбши?! — гэжэ зэмэлөө.

— Хүлисэгты, хатабай![1]) Үдэрэй хүдэлмэри үлүүлэн хэгдэбэ гү гэжэ hананам,—гээд, hүхын эшэдэ суухаташаhан альгаа дэлгэн зогсоно.

— Юу хэhэндээ янгарханаш, — гэжэ шэхэндэ шарүүнээр, «ярд» байсара абяа гараба.

— Хоёр сажан шүнэhэн түлеэ таталяагүй табижархёод, орожо ерэбэлби, — гэжэ Хиинай барлаг hайрхан татаад хөөрэбэ.

— Тэрээхэн хүдэлмэреэрээ хизаарлахам гэхэ hэдэлгэтэй гүш? Үтлөөнэй ураг шара наранhаа, үдэшын үлэн наран хүрэтэр хүдэлмэрилхэ баатай бэшэ юм гүш, — гээд, харуу хатуу Ханда hамган хандаганан, шадар hууhан айл тээшээ алхалба.

«Ээх даа! Эдэнэрэй хүдэлмэриие хэдышье ехээр хэбэшье, заха зайдань гарахаар бэшэ, ёло шэнги садаха сайхагүй хомхой амитан байна гээшэ» гэжэ уйдхар гашуудалда дарагдан байха үедэнь, дүрбэн ханатай дэрбэлжэ булгааhанай үрхэ тооноор утаа бушхан, эдеэ хоолой хуншуухан, амталиг үнэр мүнөө хүбүүнэй хамар өөдэ сорьён хангалтана.

«Одоо даа, эдеэнhээнь хожомдонгүй, амтата хоолдонь хүн шэнги hуулсажа, тэжэгэрхэн гэдэhээ эльбээжэ абаха болоболтайб! — гэжэ хүхеэд, булгааhанай үүдэ татан ороходонь, булхан тогоон соо адуунай арьбантаhаа эхилээд, бусалан бурьялhан шүлэниинь халюуран байба. Тэндэ хэншьегүй хэбэртэй.

Үлэн хооhон ябаhан мүнөө хүбүүн эжэ эхигүй шүлhөө таhа залгаад, модон шанагаар тогоон соохи шүлэ худхан хүйман байха үедэнь, өөхэ ехэтэ адуунай хята шанага соонь оногдошобо.

«Байза, энээхэниие ама хүрөөд үзэхэдэ яалтайб», — гэжэ бодоод, тэрэнээ абажа байха үедэнь газаа гэшхүүр дээрэ хүнэй ерэжэ ябаhан абяанай дуулдахада, тэрэ хүбүүн тэбдэhэндээ, ойлгомторгүй халуун хятаяа үбэртэлжэрхибэ ха.

Айлай аха заха үбгэн хажуудаа нэгэ хүнтэй орожо ерээд, амар мэндэ андалдан байха зуураа, Хиинай хүбүүнэй энгэр бээе үбэрөө тэбэрин, урвышоод байхыень адаглаад:

— Хиинай, наран буртагта hууба гү, али арюунда гү, — гадагшаа гараад, тэнгэриин зүhэ шарайе хаража ерэл даа,—гэбэ, мүнөө үбгэн.

«Хүнэй хэлэхэ, нохойн хусаха» хаанаб гэжэ бодоhон тэрэ хүбүүн газаа тараад «харуу хатуу hамганай харамнаhыень хара нохой эдиг!»— гэжэ хятаяа нохойдо хаяжархёод, булгааhанда орохотойгоо сасуу:

— Сэлмэг тэнгэри синдын байжа, сэсэ мэргэн үбгэд hайдууд сэгтэй үгэ хэлэбэ. Хята халуун, Хиинай тэнэг байна, — гэжэ оньhотойгоор хэлээд, тэрэ үбгэниие тэнсэлгүйгөөр ехээр гайхуулаа hэн.

А. ШАДАЕВ.

[1]) Гани hара — май hара.

[1] Хатабай — hамган (ёгтолон хэлэhэн үгэ).

Үдэ мүрэн апрель hарад[а].

Д. ЧИМИТОВЭЙ фотоэ[тюд].

Н. С. Хрущевой зохёолнууд фин хэлэн дээрэ хэблэгдэбэ

ХЕЛЬСИНКИ, апрелиин 17. (ТАСС). Н. С. Хрущевой 1956—1963 онуудай үедэ хэлэhэн үгэнүүдэй суглуулбариие «Юхтейстюэ» гэжэ хэблэл барлан гаргаа. «Дайн байлдаае зайсуулха гээшэ түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно» гэжэ энэ суглуулбари нэрлэгдэнэ.

Советскэ правительствые толгойлогшын хэлэhэн үгэнүүдэй үшөө хоёр суглуулбариие тус хэблэл урда тээнь барлан гаргаhан юм. Тэдэнь «социализм болон коммунизм», «хүдэлмэришэнэй болон коммунис революционно хүдэлөөн» гэжэ нэрэтэй.

Н. С. Хрущевой хэлэhэн үгэнүүдэй үшөө хоёр суглуулбариие хэблэл hаяар гаргаха байна. Тэдэнь «Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн тухай», «империализм арадуудай болон эб найрамдалай хэрэгэй дайсад мүн» гэжэ нэрлэгдэхэ юм.

«Дэлхэй дээрэ буу зэбсэггүйгөөр, дай хэнгүйгөөр ажаhууха» гэhэн хоёр томтой номые финскэ «Кансан култтуури» гэжэ хэблэл барлан гаргаа. Тэрээн соонь Н. С. Хрущевой хэлэhэн үгэнүүд толилогдоhон байна. Тэрээнhээ гадна, ООН-ой Генеральна Ассамблейн сесси дээрэ 1959 оной сентябриин 18-да Н. С. Хрущевой хэлэhэн үгые, мүн лэ энэ оной сентябриин 27-до Американ телевиденеэр хэлэhэн үгые хэблэл тусхай номууд болгон гаргаа.

Хиаын сааhаhаа (Телефоор-телеграф-радио)

СЕАТО-гой сэрэгүүдэй манёвр

ПАРИЖ, апрелиин 17. (ТАСС). СЕАТО-до хабаададаг оронуудай сэрэгэй манёврнуудта Таиландын армиин мянга гаран солдат, офицер хабаадаха юм. Энэ манёвр апрелиин 20-до эхилхэ гээд Франс Пресс агентствын корреспондент Бангкогhоо мэдээсэнэ. 10 үдэр соо үргэлжэлхэ манёврта Таиландын сэрэгүүдhээ гадна, США-гай, Англиин, Австралиин, Шэнэ Зеландиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд хабаадаха байна.

Тогтоhон сагhаа хойшо (1955 он) СЕАТО 26-дахи сэрэгэй маневр үнгэргэжэ байна.

М. А. Сусловай элидхэлтэй ном

СОФИ, апрелиин 17. (ТАСС). «Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нягта жагсаалай түлөө КПСС-эй тэмсэл» тухай КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь М. А. Сусловай хэhэн элидхэлые Болгариин Коммунис партиин хэблэл ном болгожо, олон тиражтайгаар барлан гаргаа.

БТА агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоол, Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай Пленумэй 1964 оной мартын 21-нэй шиидхэбэри энэ ном соо мүн лэ оруулагданхай.

Сайгондо үймөөн боложо байна

ЛОНДОН, апрелиин 18. (ТАСС). Найдамтай мэдээнүүдтэ үндэhэлэн Рейтер агентство иигэжэ дамжуулна. Америкын тала баридаг Кханиин сэрэгэй бүлэгтэ эсэргүү лаб хоёр үгэсэлгэ hүүлшын арбан үдэрэй турша соо Урда Вьетнамда элирүүлэгдээ. Үгэсэлгэдэ шухала үүргэ дүүргэжэ шадахаар сэрэгэй олон частьнууд обороной министр Чан Тхиен Кхиемэй өөрэйнь сэхэ командовани доро үгтэhэн байна гээд Рейтер агентство Сайгонhоо мэдээсэнэ.

Рейтер агентство хадаа Сайгон аяншалгаяа США-гай гүрэнэй секретарь Раскын хойшолуулhые Кханиин сэрэгэй бүлэгые унагааха гэhэн шэнэ hэдэлгэнүүдтэй холбоно.

Таряашадай гэрнүүдые галдана

Гватемалhаа абтаhан бэшэг

Танай хүбүүн Эфраин алуулаа гэжэ г-жа Трухильо гэгшэдэ амаралтын үдэрнүүдэй нэгэнэй үглөөгүүр танигдаагүй хүн мэдээсэhэн байна. Алуулагшын бэе городой паркнуудай нэгэн соо олдоhон байгаа ха.

Алагдагшын бүлэ госпитальдо ошожо харахадаа, Эфраин зобоогдоhон туляагдаhан байгаа гэжэ тодоруулаа. Тэрэнэй тархи хэдэн дахин соо буудуулhан байгаа. «Басагантай холбооридлоhон» дээрэhээ алуулhан байгаа ёhотой гэжэ харуулхые нюуса полици оролдоhон байна. Гэбэшье Трухильогой бүлэ энэ худал хуурмаг hанамжануудыень элишэлээд, политическэ шалтагаанаар тэрэ зорюута алагдаhан байгаа гэжэ тодоруулhан байна.

Эфраин 22 наhатай боложо ябаhан юм. Тэрэ Гватемалын университедэй экономическа факультедэй III курсда hурадаг байгаа. Эфраин студентнүүдэй мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэ, ажалша патриотическа залуушуулай организациин гэшүүн юм. Тэрэниие алаhан ушар сэрэгэй-хархис шанга засагта эсэргүүсэн тэмсэдэг демокрадуудые хашажа хэhээжэ байдаг засагаархидай баhа нэгэ гэмтэ үйлэ хэрэг болоно.

Багша Алисия Самойоа де Валенсуэла табан жэлэй турша соо түрмэдэ хаагдахаар сэрэгэй трибуналаар шиидхэгдээ. Багшые барижа хааhан полициинхидай «хэлэhэн үгэнүүдтэ» үндэhэлэн энэ шиидхэбэри гаргагдаhан байгаа. Үмөөрэгшэдэй дурдаhан баримталганууд оройдоошье хэрэгсээгдээгүй.

Мүн лэ иимэ сүүдэй болоходо студент Хорхе Ампье Мотерросо, тэрэнэй hамган, университедэй гуманитарна факультедэй студентка Хульета Эрнандес табан жэлэй турша соо түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдэhэн байха юм. Зоргоороо аашалалгын жэшээнүүдые олоор дурдажа болохо байна.

Иимэ хуули бусын алалга хэhээлгын республикын ниислэлдэ боложо байхадань провинцидахи байдал бүришье муу байха юм. Хүдөө тосхонуудта засагаархид помещигүүд болон харин монополинуудай талыел хүсэдөөр харадаг байна. Тэдэнэй аша туhые хамгаалхын тулада засагаархид ямаршье хүсэрхэлгэ гаргахаhаа сээрлэдэггүй байха юм. Исабаль департаментын Сан Маркос гэжэ тосхоной таряашадые шэрүүн шангаар хэhээhэн тухай мэдээсэлнүүд hаяхан абтаа. Тэдэнэр ямар зэмэтэй байгаа гээшэб?

Газар эзэмдэгшэд—аха дүүнэр Альфредо, Хосе Вальдисон гэгшэд таряашадай газарые эзэлэн булимтарха гэжэ шиидэhэн байгаа. 75 үгытэй түлюур бүлэнэр тэдэнэй hабарта ороhон байна. Таряашадай эсэргүүсэлтэ хэхэдэнь феодальнууд хадаа таряашадай гэр байра галдахыень, поли дээрэхи тарилгануудыень дэбhэн гэшхэжэ усадхахыень өөhэдынгөө туhамаршадта захирhан байгаа. Тиин тосхон бүрин хүсэдөөр галдагдаа.

Өөрынгөө эдүүрилдэг бишыхан газараа буляалгаhан таряашан Мануэль Шик журналистнүүдтэ иигэжэ хэлээ:

—Минии түрэлхид энэ газар дээрэ хүдэлдэг байгаа, би эндэ түрөөб, ондоо тээшэ минии ошохо газар байхагүй. Жаран жэлэй турша соо бидэнэй эдлэжэ байhан газарые мүнөө ямаршьеб хүнүүдэй маанадhаа буляан абажа байhаниинь огто тааруугүй хэрэг болоно гээшэ.

Мүнөө имагтал тэмсэл хэжэ өөhэдынгөө хуулита эрхые хамгаалжа болохо гэhэн hанал бодол улам бүри ехээр таряашадай дунда дэлгэржэ байна. Тэдэнэр зоргоороо оролгые тэсэхэеэ болёо.

Эзэд баяшуул олон удаан жэлэй турша соо манай арадые дарлаа, тэдэнииe доромжолоо. Тиигэжэ арад зоной уур сухал хүргэдэг болоhоор үнинэй. Орон дотор партизануудай хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрнэ. Үзэн ядагдадаг шанга засагта эсэргүү арадай тэмсэлэй гал дүлэн бүри хүсэтэйгөөр сэробхилдог боложо байна.

Деметрио РИОС. (АПН.)

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидромето[рологическэ обсерватор]иин мэдээсэhэнэй ёhоор, [...] республика доторнай үү[лэтэй] байха, урда аймагуудта бага[...] шииг нойтон орохо. Зүүн [...] hулаханаар hэбшээлхэ. Респ[убликын] хойто аймагуудта 2—7, ур[да] газар нютагуудта 8—13 гр[адус дулаан бай]лаан, Улаан-Үдэ городто ү[нэр] 2—4 градус хүйтэн, үдэрт[өө ...] градус дулаан болохоор бага[...].

Редактор Ц. О. ОЧИ[...]

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Ула[н-Удэ], улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. [реда]ктора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —[...] отделов: сельскохозяйственного производства и парт[ийной] жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и [...]ной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологич[еской] —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабс[елько]ров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и [...]дов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при С[овете] Министров Бурятской АССР.

Н00094. Зак. № 37[...]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.

1964 оной апрелиин 19.